

**STICHTING PENSIOENFONDS
VOOR FYSIOTHERAPEUTEN**

JAARVERSLAG 2008

INHOUD

A.	Voorwoord	2
B.	Kerncijfers	4
C.	Karakteristieken van het pensioenfonds	8
D.	Verslag van het verantwoordingsorgaan	19
E.	Bestuursverslag	29
F.	Jaarrekening	52
G.	Overige gegevens	79
H.	Bijlagen	85

A. Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het jaarverslag 2008 van ons beroepspensioenfonds. Hierin gaan we uitgebreid in op het bestuursbeleid en de ontwikkelingen van het afgelopen jaar. Het jaar van de mondiale kredietcrisis, waarbij overheden banken overeind moesten houden of zelfs moesten overnemen. Een jaar waarin niet alleen de aandelenkoersen daalden, maar ook de rente en de waarde van onroerend goed. Natuurlijk hebben die ontwikkelingen een enorme impact op de financiële positie van de pensioenfondsen in Nederland. Door de lagere rente nemen de pensioenverplichtingen toe, terwijl de rendementen en reserves afnemen. Bij veel pensioenfondsen kwam de 'dekkingsgraad' onder het minimum van 105%, waardoor de meeste pensioenen niet kunnen worden geïndexeerd. Pensioenen waren en zijn daardoor bijna dagelijks in het nieuws.

De economische ontwikkelingen zijn natuurlijk ook ons pensioenfonds niet voorbij gegaan. Onze dekkingsgraad lag eind 2008 met 94,0% onder de minimumgrens. Daarom moesten we eind april 2009 een zogenaamd 'herstelplan' indienen bij De Nederlandsche Bank. In de afgelopen maanden hielden we u over een en ander op de hoogte via de FysioPensioenKrant, de FysioActueel en de website www.fysiopensioen.nl.

Hoe onvermijdelijk de genoemde ontwikkelingen ook zijn, het gaat intussen wel om uw pensioen. Daar zijn we ons voortdurend van bewust. Daarom vind ik het belangrijk dat we u in dit jaarverslag informeren over hoe ons pensioenfonds is georganiseerd, hoe we met risico's omgaan en hoe we op de ontwikkelingen reageren. Dat hoort ook bij onze bestuurlijke verantwoording aan alle deelnemers en pensioengerechtigden. Mede vanuit die directe verantwoordelijkheid houden we ons ver van beleggingen en strategieën die we niet kunnen doorzien of waarvan we de risico's te groot vinden.

Wat u echter vooral zal interesseren, is hoe uw pensioen zich ontwikkelt. Zeker onder deze omstandigheden, mag die ontwikkeling als positief worden gezien. Ons pensioenfonds heeft, ondanks de financiële crisis, het afgelopen jaar besloten de pensioenen per 1 januari van dit jaar met 3,0% te verhogen (2,5% onvoorwaardelijke indexatie en 0,5% voorwaardelijke indexatie). In het kader van het herstelplan gaan we voor de toekomst uit van een onvoorwaardelijke jaarlijkse verhoging van 2,0%. Niet alleen voor de pensioengerechtigden, maar ook voor de pensioenopbouw van alle deelnemers en gewezen deelnemers. Gezien de omstandigheden, zijn we daar tevreden mee. We streven overigens naar meer, voor zover de financiële situatie van het fonds dat in de toekomst toelaat. In het verslag vindt u een en ander verder toegelicht.

Tot slot: onze beroepspensioenregeling is van, voor en door fysiotherapeuten. Graag dank ik iedereen die zich - dikwijls naast drukke praktijkwerkzaamheden als fysiotherapeut - in het hectische jaar 2008 heeft ingezet voor de pensioenregeling voor onze beroepsgroep.

Namens het bestuur,

Bert van Kuijck
voorzitter

B. Kerncijfers

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioentrekenden

	31-12-2008		31-12-2007		31-12-2006		31-12-2005		31-12-2004	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Actieven	15.646	61	15.283	59	14.509	58	14.073	58	13.819	59
Premievrijen wegens beroepsarbeidsongeschiktheid	358	1	347	1	338	1	345	1	324	1
Gewezen deelnemers	7.441	29	8.439	32	8.303	33	8.150	34	8.017	34
Gerechtigden op										
Ouderdoms- pensioenen	1.471	6	1.320	5	1.170	5	1.031	4	891	4
Weduwen/weduw- naarspensioenen	441	2	406	2	376	2	349	2	322	1
Wezenpensioenen	189	1	204	1	216	1	213	1	189	1
	25.546	100	25.999	100	24.912	100	24.161	100	23.562	100

Premiebaten, pensioenuitkeringen, saldo waardeoverdrachten en uitvoeringskosten

(Bedragen x miljoenen Euro's)	2008	2007	2006	2005	2004
Premiebijdragen	43	40	35	33	33
Pensioenuitkeringen	20	15	13	11	10
Saldo waardeoverdrachten	2	-	-	1	3
Uitvoeringskosten	4	4	3	2	3

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, belegd vermogen en dekkingsgraad

(Bedragen x miljoenen Euro's)	31-12-2008	31-12-2007	31-12-2006	31-12-2005	31-12-2004
Technische voorzieningen *	1.732	1.231	758	716	639
Stichtingskapitaal en reserves	- 104	637	1.023	972	858
Belegd vermogen					
Beleggingen	1.635	1.868	1.782	1.650	1.450
Liquide middelen	3	6	5	24	26
Saldo overige activa en passiva	- 10	- 6	- 6	14	21
Totaal belegd vermogen	1.628	1.868	1.781	1.688	1.497

*: De technische voorzieningen zijn tot en met 2006 berekend tegen een maximale rekenrente van 4 % zonder rekening te houden met een lange termijn sterfteontwikkeling en een opslag voor toekomstige kosten.

	31-12-2008	31-12-2007	31-12-2006	31-12-2005	31-12-2004
Aanwezige dekkingsgraad*	94,0%	151,8%	234,9%	235,8%	234,3%
Vereiste dekkingsgraad FTK	126,9%	128,0%	122,5%		
Vereiste dekkingsgraad APP			127,3%	127,3%	127,3%

*: De ontwikkeling per 31-12-2007 is een gevolg van wijziging van het toeslagbeleid waardoor jaarlijks 2,5% onvoorwaardelijke toeslag wordt verleend.

Verdeling beleggingsportefeuille

(Bedragen x duizenden Euro's)	31-12-2008		31-12-2007		31-12-2006		31-12-2005		31-12-2004	
		%		%		%		%		%
Vastgoed	341.019	21	309.963	17	232.704	13	193.869	11	134.803	9
Aandelen	406.789	25	403.441	22	419.289	24	410.289	24	458.606	31
Vastrentende waarden	801.037	49	974.533	51	945.982	53	899.915	54	878.111	59
Overige beleggingen	86.717	5	179.613	10	183.601	10	186.520	11	22.312	1
Derivaten	- 8.095	-	- 1.370	-	- 1.494	-	-	-	-	-
Totaal	1.627.467	100	1.866.180	100	1.780.082	100	1.690.593	100	1.493.832	100

Beleggingsopbrengsten en kosten vermogensbeheer

(Bedragen x miljoenen Euro's)	2008	2007	2006	2005	2004
Directe opbrengsten	42	48	55	50	58
Indirecte opbrengsten	- 300	21	22	125	36
Kosten vermogensbeheer	- 3	- 3	- 3	- 2	- 1
Totaal	- 261	66	74	173	93

Beleggingsrendement

(in procenten)	2008	2007	2006	2005	2004
Direct en indirect	- 13,80	3,57	4,64	11,79	6,70
Kosten vermogensbeheer	- 0,18	-0,17	-0,17	-0,11	-0,09
Totaal	-13,98	3,40	4,47	11,68	6,61

(In procenten)	01-01-2009	01-01-2008	01-01-2007	01-01-2006	01-01-2005
Welvaartsvastheids- Bescherming	2,28%	4,45%	4,14%	4,04%	3,90%

(In Euro's)	31-12-2008	31-12-2007	31-12-2006	31-12-2005	31-12-2004
Opgebouwd pensioen*	7.204	6.994	6.412	6.133	5.954

*: Ontwikkeling van een in 1978 opgebouwd pensioen van € 1.000,- als gevolg van de aanpassings-coëfficiënt en extra verhogingen.

(In procenten)	01-01-2009	01-01-2008	01-01-2007	01-01-2006	01-01-2005
Verhoging	3,00%*	9,08%	4,55%	3,01%	2,98%

*: een toelichting op dit percentage vindt u op blz. 40

C. Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, statutair gevestigd te Amersfoort, is opgericht op 9 oktober 1973. De stichting voert vanaf 1 april 1978 de pensioenregeling uit. De laatste statutenwijziging was op 31 december 2008. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41188538. Het fonds is een beroepspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie de Unie van Beroepspensioenfondsen (UvB). De stichting heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement. De stichting voert de pensioenregeling uit die op verzoek van de beroepspensioenvereniging “Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten” door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is verplicht gesteld voor alle in Nederland werkzame fysiotherapeuten.

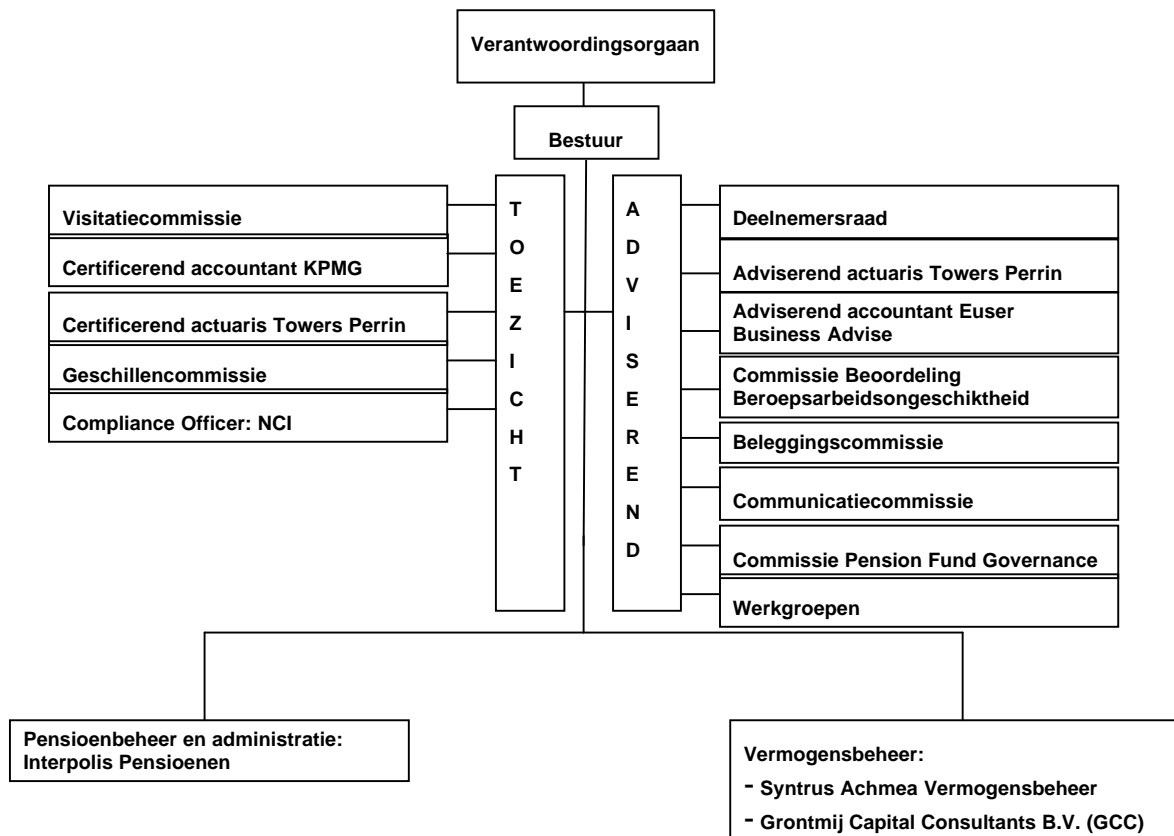
Het pensioenfonds ontwikkelt uitsluitend activiteiten die het in staat stellen zijn opdracht – De financiële gevolgen van overlijden, pensionering of beroepsarbeidsongeschiktheid, op basis van solidariteit en collectiviteit van (gewezen) deelnemers – zo goed mogelijk te verzorgen en uit te voeren. Deze opdracht behoort tot de verantwoordelijkheid van de beroepspensioenvereniging “Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten” welke op 1 januari 2007 is gestart met haar werkzaamheden.

Het pensioenfonds ontwikkelt géén activiteiten die niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds en heeft dus geen nevenactiviteiten.

Organisatie van het pensioenfonds

Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

In het vervolg van dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige organisatie van ons fonds. In het hoofdstuk Personalia op blz. 15 is een overzicht opgenomen van de personele invulling daarvan.

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds en het uitvoeren van de pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het fonds.

Het bestuur heeft, krachtens de statuten en reglementen, bevoegdheden tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie. Deze werkzaamheden betreffen pensioenadministratie, bestuursondersteuning, financiële administratie en vermogensbeheer. Het bestuur is en blijft verantwoordelijk voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken conform de eisen van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb)

Het bestuur heeft acht zetels. In het verslagjaar is een vacature ontstaan. Hiervoor is sinds medio 2008 een aspirant bestuurslid zich gedurende een jaar aan het voorbereiden. Bestuursleden zijn (gewezen) deelnemers, die aanspraken hebben op ouderdomspensioen van de Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, of gepensioneerde deelnemers in de pensioenregeling. De leden van het bestuur treden om de zes jaar af en kunnen zich herkiesbaar stellen.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het fonds wordt gevormd door de voorzitter en de secretaris. Zij worden ondersteund door een adviseur van de uitvoeringsorganisatie. Binnen de kaders van het daartoe vastgestelde reglement voor het dagelijks bestuur worden operationele besluiten genomen of voorbereid voor besluitvorming door het bestuur. Het dagelijks bestuur brengt van zijn activiteiten verslag uit aan het bestuur.

Deelnemersvereniging DPF

Om het draagvlak van de verplichtgestelde pensioenregeling te kunnen toetsen is in 2006 de beroepspensioenvereniging opgericht onder de naam "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten" (DPF). De deelnemersvereniging bepaalt de opzet van de regeling, benoemt onder meer de bestuursleden en heeft een adviserende rol bij reglementswijzigingen (statutair vastgelegd). Het bestuur van het fonds overlegt minimaal een maal per jaar met het bestuur van de deelnemersvereniging.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt jaarlijks aan het verantwoordingsorgaan verantwoording af over het gevoerde beleid. In dat orgaan zijn de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden vertegenwoordigd. Het bestuur heeft de inrichting (onder meer samenstelling en stemverhouding) en de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan vastgelegd in het reglement van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft dit reglement voor het verantwoordingsorgaan gepubliceerd op de website van het pensioenfonds.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit vijf leden: het bestuur van de deelnemersvereniging, aangevuld met twee vertegenwoordigers van de verenigingsraad van de deelnemersvereniging. Ten minste één van de leden van het verantwoordingsorgaan is een gepensioneerde.

Jaarlijks beoordeelt het verantwoordingsorgaan de werkwijze, het beleid en de keuzes van het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

Het verantwoordingsorgaan geeft een schriftelijk en beargumenteerd oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie. Vervolgens

geeft het bestuur van het pensioenfonds een schriftelijke en beargumenteerde reactie hierop. Zowel het oordeel van het verantwoordingsorgaan, als de reactie van het bestuur, worden opgenomen in het jaarverslag van het pensioenfonds.

Intern toezicht

Het intern toezicht op het pensioenfonds wordt uitgevoerd door Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen (SDB). Deze oefent in het kader van Pension Fund Governance intern toezicht uit op de besturen van aangesloten beroepspensioenfondsen. De basis voor het intern toezicht is neergelegd in de Code Pension Fund Governance van Stichting van de Arbeid en wettelijk verankerd in de Wvb.

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door een externe visitatiecommissie. Deze visitatiecommissie, die bestaat uit 3 leden en een secretaris, bezoekt jaarlijks het bestuur van het pensioenfonds. Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is voor de eerste maal gevisiteerd in maart 2008.

Het intern toezicht richt zich met name op het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en -processen, op de *checks and balances*, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en op de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de korte en langere termijn voor het pensioenfonds.

Deelnemersraad

Het pensioenfonds kent een adviesorgaan in de vorm van een deelnemersraad. Het bestuur vraagt de deelnemersraad om advies bij wijziging van het pensioenreglement. De deelnemersraad heeft verder de bevoegdheid om adviezen aan het bestuur uit te brengen over andere onderwerpen.

De deelnemersraad telt dertig zetels en is samengesteld uit (gewezen) deelnemers en gepensioneerden. De deelnemersraad vergadert minimaal een maal per jaar samen met het bestuur.

Vijfentwintig zetels zijn bestemd voor de leden van de Verenigingsraad van de deelnemersvereniging. Drie zetels zijn bestemd voor invulling door en uit het Bestuur van de deelnemersvereniging. De resterende twee zetels zijn bestemd voor niet-leden van de deelnemersvereniging.

Aftredende leden van de deelnemersraad kunnen, aansluitend op hun zittingsperiode van maximaal 6 jaar, opnieuw worden voorgedragen.

Uitvoeringsorganisatie

Het bestuur heeft met inachtneming van de Beleidsregel uitbesteding pensioenfondsen ervoor gekozen om de uitvoering van het pensioenbeheer, de beleidsvoorbereiding hiervoor, de ondersteuning van het bestuur, alsmede het vermogensbeheer uit te besteden.

Het pensioenbeheer, inclusief pensioenadministratie, en de bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan Interpolis Pensioenbeheer B.V. te Tilburg (IP). Ook de fondsmanager wordt van deze organisatie ingehuurd. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Grontmij Capital Consultants B.V. (GCC) te Gorinchem en aan Syntrus Achmea Vermogensbeheer te De Meern (SAVB). De vermogensadministratie is eveneens uitbesteed aan SAVB. Zowel IP als SAVB zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een SAS70-verklaring. Voor IP geldt dat het gaat om een SAS70-verklaring type II en voor SAVB gaat het om een SAS70-verklaring type I. De verklaringen zijn rapportages van de uitvoeringsorganisatie, gecontroleerd door haar accountant waarin wordt geconcludeerd dat de in de rapportage beschreven bedrijfsprocessen bestaan en functioneerden gedurende de verslagperiode.

Het pensioenfonds heeft met alle uitvoeringsorganisaties overeenkomsten en Service Level Agreements (SLA) vastgelegd. De afzonderlijke SLA's zijn zodanig ingericht dat het bestuur inzicht heeft in de wijze

van inrichting en uitvoering van de uitbestede bedrijfsprocessen en de daarin door de uitvoeringsorganisatie verankerde maatregelen van interne controle en risicobeheersing inclusief maatregelen gericht op fraudepreventie. Handhaving van de getroffen maatregelen gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering vindt plaats via interne en/of externe audits bij de uitvoeringsorganisaties. Over de uitkomsten van deze audits wordt het bestuur geïnformeerd. Daarnaast heeft de certificerend accountant van de stichting toegang tot alle gegevens en informatie betreffende de aan de pensioen- en vermogensbeheerders uitbestede werkzaamheden.

Commissies

In 2008 kent het bestuur twee onafhankelijke externe commissies en drie interne commissies. De drie interne commissies zijn de Beleggingscommissie, de Commissie Pension Fund Governance / Reglementen en de Communicatiecommissie. Externen in commissies worden benoemd voor een periode van 5 jaar. Herbenoeming is mogelijk.

Naast deze commissies is een aantal werkgroepen actief waarin bestuursleden deelnemen. Commissies en werkgroepen hebben onder meer tot taak bestuursbesluiten voor te bereiden en genomen besluiten op verzoek van het bestuur uit te voeren. Zij kunnen ook toezien op de uitvoering van door het bestuur genomen besluiten. Het bestuur kan besluiten dat externe deskundigen en niet-bestuursleden deel uit maken van een commissie of een werkgroep.

Op basis van actualiteit wordt gewerkt met werkgroepen (tijdelijke aard) en voor langdurige aandachtsgebieden met commissies (permanent karakter).

Externe commissies

Het bestuur van SPF heeft twee commissies die uitsluitend bestaan uit externe deskundigen, te weten de Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid en de Commissie van Geschillen.

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

Het pensioenfonds draagt zelf het risico van vrijstelling van premiebetaling bij algehele blijvende beroepsarbeidsongeschiktheid van deelnemers. Verzoeken tot premievrijstelling worden beoordeeld door de Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid. De beoordeling van de Commissie leidt tot een advies aan het bestuur over het wel of niet verlenen van premievrije pensioenopbouw.

De Commissie heeft in het verslagjaar 34 aanvragen voor premievrije pensioenopbouw behandeld, waaronder vijf herbeoordelingen. Eén aanvraag is op verzoek van de deelnemer ingetrokken, drie aanvragen zijn afgelegd omdat de deelnemer niet meer heeft gereageerd en 35 andere aanvragen zijn door het bestuur gehonoreerd. Bij de herbeoordelingen is in vier gevallen besloten tot een ongewijzigde voortzetting.

Commissie van Geschillen

Het bestuur heeft naast de al bestaande geschillenprocedure een heldere klachtenprocedure opgesteld. Deze procedures zijn ook op de website geplaatst zodat het voor alle belanghebbenden eenvoudig te vinden is hoe en waar men een klacht of geschil kan indienen.

Een belanghebbende kan bij een geschil met het pensioenfonds in beroep gaan bij de Commissie van Geschillen, conform de bepalingen in het pensioenreglement. Onder 'geschil' wordt verstaan een welomlijnd en voor beslissing vatbaar verschil van inzicht tussen het bestuur en een deelnemer of andere belanghebbende over een door het bestuur genomen besluit.

De Commissie van Geschillen bestaat uit een jurist, een actuaire en een fysiotherapeut. Zo nodig kan de Commissie, per individueel geschil, een deskundige benoemen.

Aan de Commissie is een griffier verbonden, die geen deel uitmaakt van de Commissie. De leden van de Commissie worden benoemd en ontslagen door het bestuur van het pensioenfonds. Met inachtneming van de bepalingen in de statuten, de reglementen en de betreffende geschillenprocedure is de Commissie bevoegd tot het doen van uitspraak in geschillen tussen het pensioenfonds en een bezwaarmaker. De Commissie oordeelt in volstrekte onafhankelijkheid.

De Commissie van Geschillen heeft in het verslagjaar 2008 twee geschillen ontvangen. Een van deze geschillen is door betrokken deelnemer weer ingetrokken. De Commissie heeft in het verslagjaar uitspraken gedaan in een geschil dat in 2008 aanhangig is gemaakt. In dat geval heeft de Commissie het geschil afgewezen. In 2008 heeft de Commissie uitspraak gedaan over een geschil dat aanhangig is gemaakt in 2006.

In alle gevallen vormde een bestuursbesluit over het niet honoreren van premievrije pensioenopbouw wegens beroepsarbeidsongeschiktheid de aanleiding voor het geschil.

Interne Commissies.

Het pensioenfonds kende in het verslagjaar drie interne commissies. Deze commissies werken op basis van een reglement met daarin een vastgestelde taakopdracht. De commissies kunnen bestaan uit bestuursleden van het pensioenfonds en niet-bestuursleden en worden eventueel ondersteund door adviseurs van de uitvoeringsorganisaties.

Beleggingscommissie

Het bestuur heeft een beleggingscommissie ingericht met als mandaat het namens het bestuur monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark en het opstellen van het beleggingsplan. Daarnaast kan de commissie het bestuur gevraagd en ongevraagd advies geven over beleggingzaken.

De commissie is samengesteld uit twee bestuursleden en twee niet-bestuursleden die deelnemen aan de pensioenregeling. De voorzitter van de beleggingscommissie overlegt periodiek met het dagelijks bestuur.

Communicatiecommissie

Deze commissie is samengesteld uit twee leden van het bestuur. De commissie wordt ondersteund door een externe communicatieadviseur. De commissie heeft in opdracht van het bestuur een communicatieplan opgesteld, waarin onder andere opgenomen de doelstelling van de communicatie. De commissie bewaakt de uitvoering van het communicatieplan en evalueert achteraf of de communicatie effectief is geweest. De commissieleden zijn het eerste aanspreekpunt voor communicatieonderwerpen.

Pension Fund Governance/Reglementen

Deze commissie is samengesteld uit drie leden van het bestuur. De commissie wordt ondersteund door een adviseur van de uitvoeringsorganisatie. De commissie treft voorbereidingen voor de invulling van wetsvoorschriften met betrekking tot zorgvuldig pensioenfondsbestuur. De commissie komt in de regel twee keer per jaar bijeen.

Werkgroepen

De werkgroepen hebben, in tegenstelling tot de hierboven genoemde commissies, een tijdelijk karakter en voeren een door het bestuur geformuleerde opdracht uit. Naast bestuursleden maken eventueel (externe) adviseurs deel uit van de werkgroepen.

Compliance officer

Met ingang van 1 maart 2008 heeft het bestuur het Nederlandse Compliance Instituut (NCI) aangewezen als externe compliance officer. De compliance officer ziet toe op naleving van de gedragscode welke

jaarlijks door het bestuur wordt ondertekend. Vanaf 2008 worden op de website, in overleg met de compliance officer, alle relevante (neven)functies van bestuursleden gepubliceerd.

Externe deskundigen

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuarieel, juridisch, fiscaal, financieel en organisatorisch terrein. Het bestuur blijft evenwel te allen tijde eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds.

Voor de certificering heeft het fonds overeenkomsten met zowel actuaris als accountant.

De certificerend actuaris rapporteert jaarlijks over de financiële positie van het fonds en geeft een actuariële verklaring af. De certificerend accountant controleert de jaarrekening en de verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een accountantsverklaring en een verslag aan het bestuur. Hierin zijn opmerkingen en aanbevelingen omtrent de administratieve organisatie en interne controle van het fonds opgenomen. De adviserend actuaris - de heer R. Kruijff AAG - en adviserend accountant - de heer J. Euser RA - , verder in dit verslag aangeduid als adviserend actuaris en adviserend accountant, geven het bestuur advies rondom uiteenlopende onderwerpen, gerelateerd aan hun werkgebied.

Volgens de wet dient er een scheiding te zijn tussen de organisaties van de certificerend actuaris en de adviserende actuaris. Indien een organisatie beschikt over een gedragscode die door DNB goedgekeurd is, mogen de certificerend en adviserend actuaris van dezelfde organisatie komen. Er moet echter altijd sprake zijn van twee verschillende personen. De actuaris van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is Towers Perrin. Dit geldt voor zowel de certificerend actuaris als voor de adviserende actuaris. De werkzaamheden worden goed gescheiden en het fondsbestuur is in het bezit van een heldere taakverdeling. Het werken met één kantoor is voor het fonds kostenbesparend. Towers Perrin beschikt over een goedgekeurde gedragscode.

Voor de accountant geeft de wet niet aan dat er sprake moet zijn van twee verschillende kantoren. Een accountant mag uiteraard niet zijn eigen werk controleren. De adviserend accountant van SPF is zelfstandig gevestigd. De uitvoeringsorganisatie maakt het jaarverslag. De certificerend accountant - De heer P.L.A. Langeveldt RA van KPMG – controleert de jaarrekening en beoordeelt de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening. De adviserend accountant geeft advies aan het bestuur.

Personalia Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten op 31 december 2008

Bestuur	Benoemd per	Aftredend per
De heer L.J. van Kuijck (voorzitter)	27 maart 1998	1 april 2012
De heer J.M.G. Munten	12 oktober 1983	31 december 2011
De heer A.B.M.J. van de Snepscheut (secretaris)	2 juli 2005	31 december 2010
De heer C. Spaan (plv. voorzitter)	19 september 2001	31 december 2013
Mevrouw S.C. Wimmers- Van Gelder*	1 januari 1998	31 december 2011
Mevrouw A.M. Wouters-Brongers (plv secretaris)**	1 januari 2002	31 december 2010
De heer R. van Pommeren	3 september 2008	31 december 2014
Mevrouw E. Odenthal (aspirant bestuurslid)	1 juli 2008	Onder voorbehoud van definitieve benoeming: 31 december 2015

Per 1 juli 2008 heeft de heer R.R. Knops (plv secretaris) het bestuur verlaten.

** per 1 april 2009 heeft mevrouw S.C. Wimmers-Van Gelder de functie van plaatsvervangend secretaris overgenomen van mevrouw A.M. Wouters-Brongers.*

*** per 1 april 2009 heeft mevrouw A.M. Wouters-Brongers (plv secretaris) het bestuur verlaten. Zij is vanaf dat moment voorzitter van de beleggingscommissie*

Dagelijks bestuur

De heer L.J. van Kuijck
De heer A.B.M.J. van de Snepscheut

Bestuur Deelnemersvereniging

De heer F.T.M. van den Bouwhuijsen uit Nijmegen (secretaris/penningmeester)*
De heer J.J.H. Poen uit Laren (voorzitter)
Mevrouw E. Visser uit Bodegraven*

**: in de loop van 2008 zijn de taken van secretaris en penningmeester tijdelijk gescheiden. Mevrouw Visser heeft daarbij de taak van penningmeester op zich genomen.*

Verantwoordingsorgaan

De heer F.T.M. van den Bouwhuijsen uit Nijmegen
De heer F.A. van Dijk uit Grevenbicht
De heer D.J. Driesens uit Vlagtwedde
De heer J.J.H. Poen uit Laren
Mevrouw E. Visser uit Bodegraven

Deelnemersraad

Naam	<u>Aftredend per</u>
De heer P. van den Adel	1 januari 2010
De heer W.J. Boonstra	1 januari 2010
De heer F.T.M. van den Bouwhuijsen	1 januari 2013
De heer F.A. van Dijk	1 januari 2013
De heer H.H.J.L. van Doorn	1 januari 2013
De heer D.J. Driessens	1 januari 2013
Mevrouw C.N.T.G. Fraats-Aardening	1 januari 2013
De heer J. van Gerwen	1 januari 2010
De heer P. Hobbelink	1 januari 2010
De heer F. Houvast	1 januari 2013
De heer P. F. Klaver	1 januari 2010
De heer H.J. Kok	1 januari 2010
De heer M. Lankhorst	1 januari 2010
De heer J.S. Luijder	1 januari 2013
De heer J.H.N.M. Meijs	1 januari 2010
De heer E. Melchert	1 januari 2013
De heer A.N.P. van Ockenburg	1 januari 2013
Mevrouw E.C. Odenthal	1 januari 2010
De heer H.J.M. Paauw	1 januari 2013
De heer J.P.M. Pillen	1 januari 2010
De heer J.J.H. Poen	1 januari 2010
De heer F. Pothoven	1 januari 2010
De heer W.A. Roelofs	1 januari 2013
De heer A.W.J. Roerdink	1 januari 2010
De heer L.F.J. Slabbers	1 januari 2010
De heer H.A.C. Spit	1 januari 2013
Mevrouw E. Visser	1 januari 2013
De heer R. Willemssen	1 januari 2013
Mevrouw A. Vos	1 januari 2013

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

De heer Dr. H.W.A. Nijenhuis, arts te 's-Gravenhage
Mevrouw Dr. I. van Ham, arts te Nieuwegein
De heer H.N.M. van Rhee, fysiotherapeut te Oldenzaal

Commissie van Geschillen

De heer Mr. A.L. Asscher, advocaat te Amsterdam, (voorzitter)
Mevrouw Mr. A.J. Notebaard, actuaris te Amsterdam
De heer J.M.H. Rooders, fysiotherapeut te Tiel

Beleggingscommissie

De heer P.J. van Iersel, (voorzitter)*
De heer R. van Pommeren bestuurslid
De heer P.A.A. van de Ven
Mevrouw A.M. Wouters-Brongers, bestuurslid*

** Per 1 april 2009 heeft de heer P.J. van Iersel zijn functie als voorzitter van de beleggingscommissie overgedragen aan mevrouw A.M. Wouters-Brongers. De heer P.J. van Iersel blijft gedurende een jaar aan de beleggingscommissie verbonden als extern adviseur.*

Communicatiecommissie

De heer J.M.G. Munten, voorzitter
Mevrouw S.C. Wimmers-Van Gelder, bestuurslid

Commissie Pension Fund Governance / Reglementen

De heer C. Spaan, voorzitter
De heer L.J. van Kuijck, bestuurslid
Mevrouw S.C. Wimmers-van Gelder, bestuurslid

Werkgroepen

<i>Werkgroep</i>	<i>Bestuursleden</i>	<i>Opdracht</i>
<i>Werkgroep Contractsonderhandelingen</i>	De heer L.J. van Kuijck De heer A.B.M.J. van de Snepscheut De heer C. Spaan <i>Niet-bestuurslid:</i> De heer P.J. van Iersel	Het voeren van contractonderhandelingen; resultaten worden ter definitieve goedkeuring voorgelegd aan het bestuur.
<i>Werkgroep Opvolging</i>	De heer L.J. van Kuijck, De heer J.M.G. Munten De heer R. van Pommeren	Het opzetten en beschrijven van de procedure voor invulling van bestuurlijke vacatures.
<i>Werkgroep Pensioenvoorziening Fysiotherapeuten</i>	De heer L.J. van Kuijck De heer J.M.G. Munten De heer A.B.M.J. van de Snepscheut	Het deelnemen in een overlegplatform met een bestuursdelegatie van DPF en KNGF waarin van gedachten wordt gewisseld over alles wat de pensioensituatie van deelnemers raakt.
<i>Werkgroep Visieontwikkeling / voorbereiding wijziging regeling fase II:</i>	De heer J. Poen, (voorzitter DPF) De heer L.J. van Kuijck, De heer J.M.G. Munten De heer C. Spaan	Het leveren van input aan het bestuur voor de totstandkoming van een visie over de pensioenregeling en vervolgens het voorbereiden van de implementatie van die visie in de pensioenregeling.

Certificerend Accountant

De heer P.L.A. Langeveldt RA, KPMG Accountants N.V. te Utrecht

Adviserend Accountant

De heer J. Euser RA, namens Euser Business Advise te Vlissingen

Certificerend Actuaris

De heer Dr. R.J.G. Wilms AAG, werkzaam bij Towers Perrin te Rotterdam

Adviserend Actuaris

De heer R. Kruijff AAG, namens Towers Perrin te Apeldoorn

Vermogensbeheerders

Grontmij Capital Consultants B.V. te Gorinchem.

Syntus Achmea Vermogensbeheer B.V. te De Meern.

Uitvoeringsorganisatie

Interpolis Pensioenbeheer B.V. te Tilburg.

Compliance officer

Nederlands Compliance Instituut te Waddinxveen (NCI).

D. Verslag van het verantwoordingsorgaan en van het intern toezicht

Inleiding

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Wvb en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. Deze externe commissie beoordeelt jaarlijks de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de mogelijke risico's waaraan het pensioenfonds op de korte en langere termijn blootstaat. Tevens wordt een oordeel gevormd over de door het bestuur genomen maatregelen om in controle te blijven over deze processen.

Vanaf 1 januari 2008 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van actieve deelnemers en pensioengerechtigden. De opbouw is zodanig dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de Deelnemersvereniging Pensioenfonds Fysiotherapeuten teneinde overlapping te voorkomen. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus. Ook het formele overleg tussen bestuur en VO is daar onderdeel van.

De opzet en inhoud van het jaarverslag zijn meer toegesneden op de verantwoordingswijze. In het jaarverslag wordt in hoofdstuk D verslag gedaan van de bevindingen van het VO ten aanzien van het gevoerde beleid.

Beoordeelde periode

In 2008 heeft het intern toezicht het bestuur beoordeeld op zijn handelwijze in 2007. Het verantwoordingsorgaan heeft dit oordeel betrokken in zijn onderzoek naar het in 2007 gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan heeft in overeenstemming met de regelgeving voor 1 november 2008 zijn oordeel aan het bestuur gepresenteerd.

Op het moment dat dit jaarverslag geschreven wordt, heeft het intern toezicht haar bevindingen en het oordeel over 2008 al aan het bestuur gepresenteerd. Deze zijn samen met een reactie van het bestuur overlegd aan het verantwoordingsorgaan. De bevindingen zullen samen met het oordeel van het verantwoordingsorgaan in het verslag over boekjaar 2009 worden gepubliceerd. Vooruitlopend hierop is al een samenvatting in dit verslag opgenomen. De volledige bevindingen en het oordeel worden ook gepubliceerd op de website van het pensioenfonds, www.fysiopensioen.nl

In dit hoofdstuk zijn opgenomen:

- een samenvatting van de bevindingen en het oordeel van het intern toezicht over 2007;
- een samenvatting van de reactie van het bestuur op de bevindingen en het oordeel van het intern toezicht over 2007;
- een samenvatting van de bevindingen en het oordeel van het intern toezicht over 2008;
- een samenvatting van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan over 2007;
- een samenvatting van de reactie van het bestuur op de bevindingen van het verantwoordingsorgaan over 2007.

Intern toezicht

Een samenvatting van de bevindingen over 2007

Algemeen

Het intern toezicht stelt in haar rapport vast dat het fonds goed wordt bestuurd en dat er sprake is van een grote betrokkenheid van de bestuursleden. De bestuursleden geven blijk van voldoende deskundigheid en kennis. Op een aantal gebieden ziet het intern toezicht mogelijkheden voor verdere ontwikkeling, zoals hierna wordt toegelicht.

Beleid en procedures

Het bestuur is goed in staat zijn beleid en procedures samen te vatten en toe te lichten. Met name het communicatiebeleid is sterk ontwikkeld en wordt nauwlettend gevolgd vanuit het sterke besef dat draagvlak een voorwaarde is voor het voortbestaan van de beroepspensioenregeling.

Het intern toezicht vraagt aandacht voor het volgen van de uitvoering van bestuursbesluiten en voor het ontbreken van enkele procedurebeschrijvingen.

Prioriteiten

Wat betreft het pensioenbeheer geeft het bestuur grote prioriteit aan de kwaliteit van de uitvoering, vanuit het besef dat een onvoldoende dienstverlening aan de individuele deelnemer het draagvlak voor de verplichtstelling kan aantasten.

Wat betreft het vermogensbeheer vindt het bestuur een frequente herijking van de strategische asset-allocatie van belang.

Wat betreft de bestuursprioriteiten geeft het bestuur aandacht aan de verbetering van de governance.

Risicobeheersing

Het bestuur is zich bewust van de kwetsbaarheid van de verplichtstelling van de regeling en probeert die door passende maatregelen te versterken. Daarvoor wordt een integrale risico-analyse opgesteld op basis van de FIRM-systematiek die DNB heeft ontwikkeld (FIRM = Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode). Het bestuur dient zich de risico-inzichten uit deze FIRM-aanpak nog meer eigen te maken.

Het intern toezicht vraagt extra aandacht voor kennisoverdracht in verband met het vertrek op termijn van twee geroutineerde bestuursleden.

Bestuurlijk functioneren

Vanwege het ontbreken van ingevulde formats voor het deskundigheidsplan en de bestuursevaluatie heeft het intern toezicht zich geen goed beeld kunnen vormen van de status en de ontwikkelingen op het gebied van de deskundigheid en het bestuurlijk functioneren.

Het intern toezicht ziet dat het bestuur haar taak daadkrachtig uitvoert. Daarbij valt op dat er vrij veel aandacht naar operationele aangelegenheden gaat. Indien meer aan de uitvoeringsorganisatie gedelegeerd zou kunnen worden krijgt het bestuur meer ruimte om zich meer te richten op beleidsontwikkeling en het volgen van de uitvoering (control).

Het intern toezicht vraagt aandacht voor de 'bestuurlijke infrastructuur' die een nadere verduidelijking en wellicht zelfs enige aanpassing behoeft. Zo zouden de relaties tussen het bestuur, het dagelijks bestuur, de commissies en de uitvoerder moeten worden aangescherpt en schriftelijk worden vastgelegd.

Externe rapportages

Het intern toezicht vindt dat, ook bij het ontbreken van incidenten, de Compliance Officer toch dient te rapporteren.

Statuten

Het intern toezicht vraagt of het benoemen en ontslaan van leden van het verantwoordingsorgaan kan plaatsvinden door het bestuur.

Het bestuur heeft besloten om de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan uit de statuten te schrappen omdat dat wettelijk niet hoeft en ze reeds in het reglement van het verantwoordingsorgaan geregeld zijn. Het intern toezicht geeft aan dat dit strijdig is met de bepaling B1 van de STAR-Code PFG.

De beoordeling over 2007

Het intern toezicht heeft in zijn algemeenheid een positieve indruk van het functioneren van het bestuur van het fonds.

Met inachtneming van het voorgaande heeft het intern toezicht een positief oordeel over de beleids- en bestuursprocedures en –processen binnen het fonds. De *checks and balances* kunnen nog verder worden versterkt.

Over de wijze waarop het bestuur het fonds aanstuurt, is het intern toezicht in zijn algemeenheid positief, met de kanttekening dat de 'bestuurlijke infrastructuur' en de aansturing van de uitvoering versterkt kunnen worden.

Het intern toezicht heeft een positieve indruk, zij het met enige reserves vanwege het ontbreken van de continuïteitsanalyse, de FIRM-analyse en een plan voor de aanstaande bestuursopvolgingen, over de wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn.

Een samenvatting van de reactie van het bestuur op de bevindingen en het oordeel van het intern toezicht over 2007

Algemeen

Een aantal van de gemaakte opmerkingen van het intern toezicht heeft betrekking op beleidsterreinen waarop het bestuur eind 2007 al trajecten was ingegaan of nagenoeg had afgerond, maar waarvan de formele vaststelling door het bestuur nog niet had plaatsgevonden.

Risicobeheersing

De bedoelde risicoanalyse FIRM is door het bestuur definitief vastgesteld op 7 mei 2008. Aansluitend is een begin gemaakt met de implementatie.

Met het oog op de vacatures die gaan ontstaan heeft de Werkgroep Opvolging een aanvang gemaakt met het opstellen van eventueel nog ontbrekende profielschetsen. Een procedure voor het inwerken van (aspirant-)bestuursleden is al langer van kracht. De werkgroep heeft ook aandacht voor de samenstelling van en opvolging binnen commissies en werkgroepen, waarbij rekening wordt gehouden met het rooster van aftreden van bestuurs- en commissieleden.

Bestuurlijk functioneren

Het deskundigheidsplan is aan de visitatiecommissie toegestuurd. Met betrekking tot de bestuursevaluaties is het bestuur van mening dat verslagen van de individuele bestuurdersevaluaties niet in aanmerking komen voor toezending aan derden.

De evaluatie van het bestuur als geheel vindt jaarlijks plaats. De uitkomst daarvan is vastgelegd in een aantal sheets welke digitaal zijn vastgelegd. Het bestuur is voornemens de conclusies van toekomstige evaluaties in een intern rapport vast te leggen.

Operationele zaken zijn neergelegd bij het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur brengt in iedere bestuursvergadering van genomen besluiten verslag uit aan het bestuur. Het dagelijks bestuur werkt daarbij binnen de kaders van het door het bestuur vastgestelde kaders, die zijn beschreven in het reglement voor het dagelijks bestuur.

De door het intern toezicht genoemde beleidsmatige onderwerpen worden in de beleggingscommissie (kwartaalrapportages, SLA vermogensbeheerders), het dagelijks bestuur (SLA Pensioenbeheer, verbinding bestuur / commissies & werkgroepen), of het voltallige bestuur besproken. De commissies rapporteren hun bevindingen aan het bestuur via de verslagen van de commissievergaderingen en adviseren het bestuur indien zij dit nodig achten.

Het onderwerp bestuurlijke infrastructuur is een aandachtspunt van het dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur zal processen beschrijven waarbij de rol en de verantwoordelijkheden van alle fondsgremia worden benoemd. Met de beschrijving van processen wordt ook de onderlinge samenhang beter in beeld gebracht.

Het oordeel van het intern toezicht over 2008

De beoordeling

De Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen heeft een eenduidige beoordelingsstandaard vastgesteld voor het intern toezicht. Het oordeel van het intern toezicht kan zijn: Goed, Voldoende, Matig of Onvoldoende.

Het intern toezicht is in zijn algemeenheid van mening dat het functioneren van het bestuur Voldoende is.

Vanuit de taak zoals beschreven op pagina 11 geeft het intern toezicht het volgende oordeel:

- a. Met inachtneming van het voorgaande vindt het intern toezicht dat de beleids- en bestuursprocedures en -processen en de *checks and balances* binnen het fonds Voldoende zijn. Dat de uitvoering van het besluit over de renteaftdekking zo lang kon worden aangehouden toont volgens het intern toezicht aan dat bij de *checks and balances* verbetering wenselijk is. Ook moet nog een aantal procedures schriftelijk worden vastgelegd.
- b. De wijze waarop het bestuur het fonds aanstuurt is volgens het intern toezicht Goed.
- c. De wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn is volgens het intern toezicht Voldoende. Zoals hiervoor aangegeven moet FIRM nog verder uitgewerkt worden.

Een samenvatting van de bevindingen van het intern toezicht over 2008

Algemeen

Het intern toezicht stelt vast dat het bestuur zich goed heeft voorbereid op het overleg en de meeste aandachtspunten uit de vorige PFG-ronde ter hand heeft genomen. Alle bestuursleden namen actief deel aan het overleg en gaven blijk van voldoende inzet, deskundigheid en kennis. Op een aantal gebieden ziet het intern toezicht mogelijkheden voor verdere ontwikkeling, zoals hierna wordt toegelicht.

Beleid en procedures

Het bestuur vat zijn beleid en procedures goed samen en geeft een adequate toelichting. Het meeste van het beleid en de procedures staat op schrift. De procedures voor uitbesteding, bestuursbenoeming, beleidsvoorbereiding en besluitvorming staan echter nog niet op schrift. Het intern toezicht adviseert deze ook schriftelijk vast te leggen.

Prioriteiten

Wat betreft het pensioenbeheer ziet het intern toezicht met instemming dat het bestuur grote prioriteit geeft aan de communicatie. Wat betreft het vermogensbeheer stelt het intern toezicht vast dat het bestuur de afdekking van het renterisico als prioriteit benoemt. Het verbaast het intern toezicht daarom extra dat het bestuur het besluit uit december 2007, over de renteaftdekking, ondanks de gegeven toelichting nog niet heeft uitgevoerd.

Risicobeheersing

Het bestuur heeft na de vorige PFG-ronde de risico-analyse consciëntieus opgepakt. Hierdoor zijn de risico's gedefinieerd en is er inzicht ontstaan in het risicoprofiel van het fonds. Het intern toezicht acht het noodzakelijk dat nu vervolgstappen worden gezet zodat duidelijk wordt welke risico's acceptabel zijn en welke niet, hoe het fonds een risicoreductie kan realiseren en welke maatregelen worden genomen wanneer residurrisico's zich realiseren.

Bestuurlijk functioneren

Wat betreft de evaluatie heeft het intern toezicht geen goed beeld kunnen krijgen van de uitkomsten van de individuele en collectieve evaluatie. Wel zijn de vervolgacties duidelijk door het bestuur aangegeven.

Het intern toezicht is van mening dat wanneer het bestuur zijn professionalisering als prioriteit ziet dat dit een systematische aanpak vraagt. Het intern toezicht memoreert dat het bestuur heeft toegezegd dat voor de volgende PFG-ronde alle bestuursleden de UvB-deskundigheidstoets zullen hebben gemaakt en over de resultaten transparant zijn naar het intern toezicht. Tot slot acht het intern toezicht het raadzaam dat de individuele deskundigheid sterker op persoonlijk niveau wordt aangestuurd vanuit het individuele opleidingsplan en dat dit minder aan de inzichten van de bestuurder zelf wordt overgelaten.

Externe rapportages

De opdracht aan de Compliance Officer is te beperkt. Er wordt nu uitsluitend gekeken naar het integer gedrag van de bestuurders, terwijl het compliant zijn met wet- en regelgeving ook tot de opdracht van de Compliance Officer hoort. Het intern toezicht adviseert de opdracht aan de Compliance Officer aldus aan te passen.

Diversen

Het intern toezicht stelt vast dat de bevoegdheden van het Verantwoordingsorgaan ten onrechte niet in de statuten van het fonds zijn opgenomen en adviseert dit te corrigeren.

Verantwoordingsorgaan

In 2007 heeft het bestuur de bestuursstructuur van het fonds in overeenstemming gebracht met de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur. Onderdeel hiervan was het opzetten van een verantwoordingsorgaan. Dit orgaan bestaat naast de drie bestuursleden van de Deelnemersvereniging Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten uit twee leden, die uit de verenigingsraad van de deelnemersvereniging zijn verkozen.

Voorts heeft het bestuur in 2007 een reglement voor dit orgaan vastgesteld op basis van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Hierbij zijn o.a. de minimale frequentie van het overleg met het bestuur, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid en de verantwoording aan het verantwoordingsorgaan vastgesteld.

Het verantwoordingsorgaan en een delegatie van het bestuur hebben overlegd op 17 juni, 5 augustus en 1 september 2008. Tijdens deze overleggen zijn door het bestuur vragen van het verantwoordingsorgaan beantwoord. Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening over 2007, het actuariële rapport van de certificerend actuaaris van Towers Perrin over het jaar 2007, het communicatieplan 2008, het rapport van het intern toezicht over 2007 en de reactie van het bestuur daarop, de actuariële en bedrijfstechnische nota 2008 en de risicoanalyse. In dit eerste jaar van functioneren is geen overleg geweest met accountant en/of andere deskundigen. Op basis van de gesprekken met het bestuur en de beoordeelde documenten is het verantwoordingsorgaan gekomen tot de navolgende bevindingen en aanbevelingen.

Een samenvatting van de bevindingen over 2007

Algemene indruk

Het verantwoordingsorgaan heeft over het algemeen een positieve indruk over het handelen van het bestuur en het uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar. Ook ten aanzien van de wijze van aansturen door het bestuur bestaat met kanttekeningen een positieve indruk. Hieronder geeft het verantwoordingsorgaan op specifieke onderdelen zijn bevindingen weer.

Bevindingen

Bestuur

Het bestuur kiest bewust voor een actieve inbreng in de beleidsbepaling en beperkt zich niet tot de hoofdlijnen. Daaruit blijkt dat het bestuur het principe van het fonds “van, voor en door fysiotherapeuten” ook in dit opzicht nastreeft.

Het verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van de wijze waarop het bestuursmodel is ingericht. Veranderingen in wet- en regelgeving en de omgeving worden op een juiste wijze opgepakt. Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur “in control” is en verantwoord bestuurt.

Communicatiecommissie

De commissie besteedt veel energie aan de vertaling van het beleid naar concrete voorlichting over het fonds.

Commissie Beoordeling Beroepsarbeidsongeschiktheid

Het bestuur overlegt regelmatig met de commissie over de werkwijze en procedures. Het bestuur betracht in deze een zorgvuldige werkwijze. Hieruit blijkt een consistent bestuursbeleid.

Beleggingscommissie

Het verantwoordingsorgaan heeft, op basis van bestudering van de beleidsuitgangspunten van de beleggingscommissie, intensief overlegd met het bestuur over de concrete invulling van dat beleid.

Het verantwoordingsorgaan heeft daarmee een duidelijk beeld gekregen over het functioneren van deze commissie. Hierin is een consistente lijn vastgesteld.

Dekkingsgraad

Het verantwoordingsorgaan constateert dat de dekking tusschen 1 januari 2007 en 31 december 2007 is gedaald. Dit is mede veroorzaakt door de invoering van de onvoorwaardelijke jaarlijkse indexatie van 2,5% per 1 januari 2008 en versterkt door de invoering van een nieuwe berekeningswijze als gevolg van het Financieel Toetsingskader (FTK). Het verantwoordingsorgaan oordeelt dat het bestuur een bewuste keuze hierin heeft gemaakt. Hierover heeft het bestuur de deelnemers uitputtend geïnformeerd.

Duurzaam beleggen

Het bestuur heeft in 2007 het onderwerp duurzaam beleggen op de agenda gezet.

Compliance

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur in hoge mate voldoet aan zijn verantwoordelijkheid jegens de deelnemers om juist te handelen (compliant te zijn). De afspraken en de procedures in deze zijn helder neergelegd.

Relatie Fonds en Uitvoeringsorganisaties

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur bij het vorm en inhoud geven van haar beleid afhankelijk is van haar adviseurs. Toezicht op de juiste uitvoering ervan is geborgd door de aanwezigheid van de SLA's. Het bestuur heeft op vragen van het verantwoordingsorgaan over bewaking van afstand en het inschatten van de risico's op een mogelijk groeiende afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de uitvoerder een passend antwoord gegeven.

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur de relatie tussen het fonds en de uitvoeringsorganisaties voortdurend bewaakt.

Voortgang

Het verantwoordingsorgaan heeft hierbij vóór 1 november zijn oordeel gegeven. Dit oordeel zal samen met de reactie van het bestuur daarop worden gepubliceerd op de website www.fysiopensioen.nl.

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan over 2007.

Met betrekking tot het algemene oordeel en de bevindingen

Het bestuur heeft kennisgenomen van het algemene oordeel en de bevindingen en vindt daarin geen aanleiding tot opmerkingen.

E. Bestuursverslag

Ontwikkelingen op pensioengebied

Kredietcrisis

De tweede helft van 2008 zijn de dekkingsgraden van pensioenfondsen flink onder druk komen te staan door de effecten van de wereldwijde kredietcrisis. Waarschijnlijk herinneren we ons 2008 over een aantal jaren daarom als een periode met zwaar weer.

Wet verplichte beroepspensioenregeling, toezichhouders, onderdekking en reservetekort

Door de kredietcrisis zijn de aandelenbeurzen fors gedaald. Ook ons fonds is hiervoor niet immuun. Het pensioenfonds moet een deel van het vermogen beleggen op de beurs, omdat het anders op langere termijn onvoldoende rendement behaalt. De dekkingsgraad van het pensioenfonds is door de dalende beurzen dan ook gedaald. De dekkingsgraad is kort gezegd de verhouding tussen het vermogen van het pensioenfonds en de verplichtingen van het fonds op korte en langere termijn. De dekkingsgraad geeft aan hoeveel euro's het pensioenfonds in kas heeft tegenover elke euro die (straks) uitgekeerd moet worden. In de Wet verplichte beroepspensioenregeling staat wat een pensioenfonds moet doen als de dekkingsgraad onvoldoende is. Onderdekking of reservetekort dient een pensioenfonds 'onverwijld' te melden bij De Nederlandsche Bank (DNB). Het pensioenfonds heeft een onderdekking als de dekkingsgraad minder dan 105% is en een tekort aan reserves als de dekkingsgraad lager dan 126,9% is.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vindt dat er door de kredietcrisis en de daling van de dekkingsgraden van alle pensioenfondsen een bijzondere situatie voor pensioenfondsen is ontstaan. Toezichhouder DNB riep pensioenfondsen op 8 oktober 2008 op om geen overhaaste beslissingen te nemen. Op 10 november 2008 voerden DNB en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid overleg over de gevolgen van de kredietcrisis met vertegenwoordigers van de pensioensector. Op basis van dit overleg besloot DNB pensioenfondsen uitstel te verlenen ten aanzien van het indienen van herstelplannen tot 1 april 2009. Dit uitstel geldt voor zowel korte- als lange termijnherstelplannen. In het herstelplan voor de lange en korte termijn zet het pensioenfonds de maatregelen die het treft om ervoor te zorgen dat het vermogen van het pensioenfonds weer op peil komt op een rij. Het gaat dan bijvoorbeeld om de samenstelling van de beleggingsportefeuille, het al dan niet toekennen van toeslagen op opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane uitkeringen. Ook de hoogte van de premie voor het komende jaar kan worden aangepast.

DNB verwacht dat ze op de hoogte gehouden worden van relevante ontwikkelingen in de dekkingsgraad. Dit gebeurt door middel van een maandelijkse rapportage van de dekkingsgraad.

Wat betekent nu de kredietcrisis voor ons pensioenfonds?

Ons pensioenfonds heeft op twee manieren last (gehad) van de ontwikkelingen. Omdat de waarde van de pensioenverplichtingen wordt bepaald aan de hand van de markttrente (en niet meer zoals voorheen aan de hand van een vaste rekenrente), zorgt de dalende markttrente voor een stijging van de pensioenverplichtingen. Op de tweede plaats is het vermogen door de koersdalingen op de beurzen sterk in waarde gedaald. Eind 2007 was de dekkingsgraad bij het pensioenfonds nog 151,8%. Per 31 oktober 2008 was de dekkingsgraad 117,4%. Door de aanhoudende kredietcrisis en de daarmee gepaard gaande dalende beurskoersen van de laatste maanden in 2008 is de dekkingsgraad per 31 december gedaald tot 94,0%. Daarmee heeft het fonds een zogenaamd dekkingstekort.

De daling van de dekkingsgraad tot onder de 100% heeft ertoe geleid dat zowel inkomende als uitgaande waardeoverdrachten zijn stopgezet. Wettelijk is bepaald dat een pensioenfonds bij een dekkingsgraad kleiner dan 100% niet meer mee mag werken aan waardeoverdracht. Het bestuur heeft daarom besloten geen medewerking meer te verlenen aan zowel inkomende als uitgaande waardeoverdrachten.

Het pensioenfonds diende voor 1 april 2009 voorstellen in tot verbetering van de dekkingsgraad, in de vorm van een herstelplan voor de korte- en langetermijn. DNB verwacht een geïntegreerd plan.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft in 2008 al een studie laten uitvoeren naar de effecten van het toeslagen-, premie- en beleggingsbeleid van het fonds. De uitkomsten hiervan zijn geanalyseerd door middel van een continuïteitsanalyse en werden in het kortetermijnherstelplan verwerkt. De continuïteitsanalyse laat zien of het pensioenfonds ook op de lange termijn aan de pensioenverplichtingen kan voldoen. De analyse geeft namelijk inzicht in de financiële risico's op langere termijn en de sturingskracht van de aanwezige beleidsinstrumenten. Dit om keuzes ten aanzien van de feitelijke premie en toeslag te onderbouwen.

Omdat de dekkingsgraad op 31 december 2008 onder de vereiste 105% daalde is begin 2009 een tweede continuïteitsanalyse verricht die als basis dient voor het langetermijnherstelplan.

Op 31 maart 2009 heeft het fonds een herstelplan ingediend bij DNB. Dit herstelplan is op 23 april 2009 besproken met de deelnemersraad.

Op grond van de continuïteitsanalyse zijn de volgende maatregelen genomen:

A. Premiebeleid

De door de deelnemers verschuldigde premie (feitelijke premie) ligt boven het niveau van de door het pensioenfonds vastgestelde gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie is vastgesteld op basis van een vaste rekenrente van 4,4% en houdt rekening met alle jaarlijks in te kopen pensioenaanspraken, inclusief risicopremies voor overlijden en beroepsarbeidsongeschiktheid en opslagen voor administratiekosten en solvabiliteit. Als de marktrente per 1 januari van enig jaar onder de vaste rekenrente van 4,4% ligt, dan kan de kostendekkende premie op basis van de marktrente in dat jaar lager uitkomen dan de gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie is met een vaste rekenrente van 4,4% over een langere periode bezien echter naar verwachting voldoende prudent vastgesteld.

De pensioenregeling kent vanaf 1 januari 2008 een onvoorwaardelijk toeslagbeleid, waarmee rekening wordt gehouden bij de vaststelling van de gedempte kostendekkende premie. De vaste rekenrente van 4,4% ligt lager dan het verwachte lange termijn beleggingsrendement van gemiddeld (meetkundig) 5,4% per jaar. De marge tussen de feitelijke premie en de gedempte kostendekkende premie, alsmede de in de premiestelling begrepen overrentecapaciteit komen (indirect via het eigen vermogen) ten goede aan het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds. Het premiebeleid is vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota 2008 (abtn 2008).

Het bestuur verwacht het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds te kunnen bewerkstelligen zonder aanpassing van het huidige premiebeleid.

B. Indexatiebeleid

Het fonds kent een onvoorwaardelijke toeslag van 2,5% per jaar. Daarboven kan het pensioenfonds op basis van het in de abtn 2008 vastgelegde voorwaardelijke toeslagbeleid jaarlijks tot een extra toeslag besluiten.

Het onvoorwaardelijke indexatiebeleid en het voorwaardelijke indexatiebeleid zijn van toepassing op zowel de opgebouwde pensioenen van deelnemers en gewezen deelnemers als op de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden. Leidraad voor het voorwaardelijke indexatiebeleid is dat géén extra toeslag wordt toegekend bij een fondsvermogen, indien en zolang dat niet toereikend is voor een toekomstige extra toeslag van ten minste 0,2%-punt per jaar. De extra toeslag bedraagt in beginsel 0,5%-punt per jaar, indien en zolang het fondsvermogen toereikend voor een toekomstige extra toeslag van méér dan 0,2%-punt per jaar, maar minder dan 1,75%-punt per jaar. Bij een fondsvermogen toereikend voor een toekomstige extra toeslag van méér dan 1,75% per jaar treedt in beginsel een uitdelingsmechanisme in werking, op basis waarvan op geleidelijke wijze het meerdere vermogen wordt omgezet in hogere extra toeslagen. De grens waarbij het geleidelijke uitdelingsmechanisme in werking treedt ligt aanzienlijk hoger dan het niveau van het vereiste dekkingsgraad van het pensioenfonds. Het geleidelijke

uitdelingsmechanisme is als leidraad eveneens vastgelegd in de abtn 2008.

Op basis van het in de abtn vastgelegde indexatiebeleid is, uitgaande van de financiële positie van het pensioenfonds per 30 september 2008, door het bestuur per 1 januari 2009 een extra toeslag toegekend van 0,5%-punt.

Mede gezien de ontwikkelingen in de eerste maanden van 2009 verwacht het bestuur niet dat de financiële positie van het pensioenfonds binnen een termijn van drie jaar zal kunnen herstellen zonder aanpassing van het huidige indexatiebeleid. In de mogelijkheid van een dergelijk aanpassing binnen een termijn van drie jaar is al voorzien in het pensioenreglement en de abtn 2008. Zie hierna het gestelde onder 'Overige maatregelen'

C. Beleggingsbeleid

De strategische beleggingsportefeuille van het pensioenfonds bestaat voor 45% uit vastrentende waarden, voor 20% uit aandelen, voor 20% uit vastgoed en voor 15 % uit alternatieve beleggingen. Deze 15% aan alternatieve beleggingen kan nader worden gespecificeerd in 3% grondstoffen, 2% private equity, 7% hedgefonds en 3% infrastructuur. Het strategische beleggingsbeleid wordt in beginsel telkens voor een periode van drie jaar vastgesteld.

De huidige strategische beleggingsportefeuille is in het najaar van 2008 vastgesteld op basis van een eind 2007 uitgevoerde ALM-studie en geoptimaliseerd met behulp van een daarop volgend onderzoek portefeuilleconstructie. Het valutarisico van de US dollarbeleggingen wordt voor 75% afgedekt. De in de abtn 2008 opgenomen afdekking van het renterisico voor 50% is nog niet geïmplementeerd door het bestuur. Het bestuur beraadt zich nog over de timing van het afdekken van het renterisico. De actuele beleggingsportefeuille wordt in beginsel jaarlijks per 31 juli gerebalanced naar de strategische beleggingsportefeuille.

Het bestuur verwacht het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds te kunnen bewerkstelligen zonder aanpassing van het huidige beleggingsbeleid.

D. Overige maatregelen

In de abtn is een noodclausule opgenomen op grond waarvan het bestuur het percentage van de onvoorwaardelijke toeslag voor de toekomst kan verlagen naar een lager percentage dan 2,5%. Deze noodmaatregel is een nadere uitwerking van het gestelde in artikel 24, lid 3 van het pensioenreglement.

In de abtn is opgenomen dat het bestuur tot deze noodmaatregel zal overgaan indien de nominale dekkingsgraad gedurende een ononderbroken periode van drie kalenderjaren lager is uitgekomen dan 105%. Het percentage onvoorwaardelijk toeslag zal dan worden verlaagd naar een zodanig niveau dat de nominale dekkingsgraad direct ná de verlaging precies gelijk is aan 105%. Gezien het lage niveau van de dekkingsgraad ultimo 2008 en mede gezien de ontwikkelingen in de eerste maanden van 2009 heeft het bestuur in haar vergadering van 11 maart 2009 besloten om de noodmaatregel al in 2009 toe te passen en daarmee niet te wachten tot ultimo 2011.

De noodmaatregel zal op zijn vroegst van kracht worden één maand nadat de deelnemers gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en DNB hierover zijn geïnformeerd. De deelnemersraad van het fonds heeft in haar vergadering op 23 april 2009 ingestemd met het toepassen van de noodmaatregel.

Het bestuursbesluit betekent dat de toekomstige onvoorwaardelijke indexatie in 2009 zal worden verlaagd van 2,5% per jaar naar 2,0% per jaar en voor het eerst gevolgen zal hebben voor de onvoorwaardelijke toeslagen vanaf 1 januari 2010. Gemeten naar de situatie per 1 januari 2009 betekent het bestuursbesluit een stijging van de dekkingsgraad van 94% naar 105,2%.

Het bestuursbesluit heeft eveneens gevolgen voor de leidraad voor het voorwaardelijke indexatiebeleid. Daar waar in de huidige leidraad sprake is van een voorwaardelijke extra toeslag van 0,5% geldt vanaf 1 januari 2010 een voorwaardelijke extra toeslag van 1,0%. De grens waarbij het geleidelijke uitdelingsmechanisme in werking treedt blijft in beginsel ongewijzigd. Dit betekent dat het geleidelijke uitdelingsmechanisme vanaf 1 januari 2010 in werking treedt bij een fondsvermogen toereikend voor een toekomstige extra toeslag van méér dan 2,25% per jaar.

Het bestuursbesluit heeft voorts vanaf 2009 een verlaging van de kostendekkende en van de gedempte kostendekkende premie tot gevolg. Omdat de feitelijke premie niet wordt verlaagd betekent het bestuursbesluit een stijging van de in de premiestelling begrepen overrentecapaciteit.

Bij een latere structurele verbetering van de financiële positie van het pensioenfonds kan het bestuur besluiten om de onvoorwaardelijke toeslag voor toekomstige jaren weer terug te brengen naar het niveau van 2,5% per jaar. Het bestuur kan dan ook bezien of en zo ja in hoeverre en op welke wijze in voorgaande jaren toegepaste toeslagen lager dan 2,5% ongedaan kunnen worden gemaakt. Dit zal sterk afhangen van de financiële positie van het pensioenfonds en bovendien zal het ongedaan maken van in voorgaande jaren toegepaste verlagingen ten hoogste met een terugwerkende kracht van vijf jaar kunnen geschieden.

Het bestuur voorziet dat er geen overige maatregelen nodig zijn om binnen drie jaar te herstellen naar een nominale dekkingsgraad van ten minste 105%, dan wel om naar verwachting binnen een periode van 15 jaar te herstellen naar het niveau van de vereiste dekkingsgraad.

Het bestuur is van mening dat er gedurende de herstelperiode sprake is van een evenwichtige belangenbehartiging, omdat het premie- en beleggingsbeleid ongewijzigd blijft en de in 2009 toe te passen noodmaatregel integraal en naar evenredigheid gevolgen heeft voor alle opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten.

Andere ontwikkelingen op pensioengebied in 2008

In 2008 speelde er meer dan alleen de kredietcrisis. Nieuwe wetgeving werd van kracht of kreeg invulling. Zo werden met de Veegwet de puntjes op de i gezet van de Pensioenwet (PW) en de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). Verder werden op 1 januari 2008 onder andere de artikelen over communicatie in de betreffende wetten van kracht. Ook werd er in 2008 opnieuw flink gediscussieerd over de houdbaarheid van het Nederlandse pensioenstelsel. Vergrijzing, ontgroening, beurzen, risico's en internationale boekhoudregels waren de ingrediënten. In dit hoofdstuk komen de wettelijke en maatschappelijke ontwikkelingen aan de orde.

Nieuwe regels over communicatie per 1 januari 2008 van kracht

Niet alle onderdelen van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) zijn per 1 januari 2007 van kracht geworden. Voor een aantal onderwerpen gold een overgangperiode van een jaar. Een onderdeel waar een jaar uitstel voor gold, waren de regels voor de communicatie van pensioenfondsen. Vanaf 1 januari 2008 krijgen nieuwe deelnemers binnen drie maanden na aanvang deelname aan de pensioenregeling een startbrief. Een deelnemer die de deelname aan de pensioenregeling beëindigt, krijgt een stopbrief. Gewezen deelnemers ontvangen elke vijf jaar informatie over hun pensioenaanspraken. Alle communicatiemiddelen die wettelijk vereist zijn, moeten bovendien aan de vereisten voor de inhoud voldoen. Ons pensioenfonds voldoet aan deze wettelijke criteria.

Toeslagenlabel en voorwaardelijkheidsverklaring

Het pensioenfonds beslist jaarlijks of de pensioenen kunnen stijgen. Een dergelijke stijging heet toeslag of indexatie. Er kan slechts toeslagverlening plaatsvinden als het pensioenfonds daarvoor voldoende geld in kas heeft. Pensioenuitvoerders (pensioenfondsen en verzekeraars) moeten duidelijk maken of er naar verwachting de komende jaren genoeg geld is. In de Wet verplichte beroepspensioenregeling staat dat dit moet gebeuren met een toeslagenlabel (plaatje) en een daarbij horende tekst, de voorwaardelijkheidsverklaring.

In het toeslagenlabel wordt de verwachte toeslag afgezet tegen een gemiddelde prijsstijging van 2%. Deze verwachting staat in het label voor een gewoon en voor een slecht scenario. Het was de bedoeling dat pensioenfondsen vanaf 1 januari 2008 een toeslagenlabel hanteerden als ze informatie gaven over het toeslagbeleid. De deadline van 1 januari 2008 staat in de wet. Halverwege 2007 bleek echter dat het toeslagenlabel niet op tijd klaar zou zijn. Minister Donner van SZW heeft het label pas eind augustus 2008

definitief vastgesteld. Pensioenfondsen hebben de keuze om vanaf april 2009 het toeslagenlabel in de communicatie op te nemen, of om iedere individuele deelnemer en gepensioneerde een brief te sturen waarin de financiële crisis en de gevolgen voor het pensioen worden toegelicht. Ons pensioenfonds heeft gekozen voor het toeslagenlabel. Ook het toeslagenlabel ondervindt de effecten van de crisis op de beurzen. De berekening van de kansen op het geven van een toeslag wordt uitgevoerd op basis van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Een peildatum voor het label is 31 december.

Nu de toekomstverwachting via het toeslagenlabel gecommuniceerd zal worden, is dit niet langer noodzakelijk in de voorwaardelijkheidsverklaring. Om die reden heeft Minister Donner ook nieuwe teksten voor de voorwaardelijkheidsverklaring verplicht gesteld. Deze nieuwe voorwaardelijkheidsverklaring moet per 1 januari 2009 gebruikt worden.

AFM vraagt fonds om zelf aan te geven of communicatie goed is

AFM is een relatief nieuwe toezichthouder voor pensioenfondsen. AFM concentreert zich op de communicatie van pensioenfondsen. De AFM heeft eind 2007 een self assesment aan het fonds gestuurd over de communicatie. In mei 2008 koppelde AFM de resultaten terug aan het pensioenfonds. De AFM was van mening dat ons pensioenfonds een score behaalde van 72%. De gemiddelde score van de beroepspensioenfondsen is 67%. Uit de ingevulde antwoorden maakte de AFM op dat deze informatievoorziening op bepaalde onderdelen weliswaar toereikend is, maar dat er op andere punten nog tekortkomingen zijn. Volgens het persbericht dat AFM tegelijkertijd liet uitgaan, is de pensioencommunicatie in het algemeen onder de maat. Een minderheid van 30% van de pensioenuitvoerders scoorde echter een onvoldoende in de ogen van de AFM. De drie pensioenkeupels, Opf, VB en UvB, vinden daarom dat de AFM met een dergelijk persbericht onnodig bijdraagt aan een negatieve beeldvorming over de sector.

Eind 2008 heeft AFM een nieuw self assessment over communicatie aan het fonds gestuurd. De gemiddelde score van alle pensioenfondsen in dit assessment is 78%. AFM is van mening dat ons pensioenfonds een score behaalde van 82%.

Veegwet Wet verplichte beroepspensioenregeling

Er stonden diverse kleine fouten in de Wet verplichte beroepspensioenregeling en soms waren zaken per ongeluk weggelaten. Het ministerie van SZW heeft dit gerepareerd met een veegwet. In deze veegwet staan ook beleidswijzigingen. De Tweede Kamer heeft de veegwet in 2007 behandeld. Op 8 juli 2008 nam de Eerste Kamer de Veegwet zonder beraadslaging aan. De wijzigingen uit de Veegwet zijn verwerkt in de reglementen van het fonds.

Veegwet maakt kader afkoop kleine pensioenen bekend

In de Wet verplichte beroepspensioenregeling staat dat kleine pensioenen kunnen worden afgekocht. Volgens de Wet verplichte beroepspensioenregeling mag het pensioenfonds kleine pensioenen van gewezen deelnemers eenzijdig afkopen twee jaar nadat de deelname is beëindigd. Voor oude kleine pensioenen die opgebouwd zijn voor 2007, geldt dat afkoop mag, tenzij de gewezen deelnemer bezwaar maakt. Als de gewezen deelnemer geen bezwaar maakt, kan het pensioenfonds de aanspraken administratief afkopen. Het pensioenfonds heeft al besloten deze mogelijkheid tot afkoop van kleine pensioenen te gaan toepassen. Hiermee is eind 2008 een begin gemaakt.

Pensioenregister van start

Het ministerie van SZW heeft bepaald dat er een landelijk pensioenregister moet komen. Op 7 mei 2008 is de Stichting Pensioenregister opgericht, een samenwerkingsverband van de pensioenkeupels, verzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank. Deze stichting gaat de ontwikkeling van het Pensioenregister begeleiden. De kosten daarvoor moeten gedragen worden door de pensioensector zelf. SZW werkt aan een wetsvoorstel waarbij de verplichting om mee te werken en mee te betalen aan het Pensioenregister buiten kijf komt te staan. Eind 2008 is een communicatieplan voor het Pensioenregister

opgesteld.

Het is de bedoeling dat het register per 1 januari 2011 in werking treedt. Het register gaat alle Nederlandse pensioenregelingen via internet ontsluiten. Wie straks met behulp van zijn code (bijvoorbeeld zijn burgerservicenummer) inlogt, kan een overzicht opvragen van al zijn pensioenregelingen. Ook de AOW staat erin. Een deelnemer kan dus weten wat hij in totaal aan oudedagsvoorziening krijgt. Het register laat bovendien zien waar het pensioen is opgebouwd en waar men terecht kan voor meer informatie.

Zelfstandigen kunnen hun pensioen voor maximaal drie jaar vrijwillig voortzetten

In een brief van 6 oktober 2008 geeft minister Donner aan dat uitbreiding van vrijwillige voortzetting gedurende 10 jaar voor zelfstandigen niet fiscaal ondersteund wordt. In de Wet verplichte beroepspensioenregeling staat dat zelfstandigen hun pensioen gedurende 10 jaar vrijwillig kunnen voortzetten. Deze bepaling uit de Wet verplichte beroepspensioenregeling is hiermee een dode letter. Donner conformeert zich in deze brief aan een eerder door staatssecretaris De Jager van Financiën ingenomen standpunt. In de pensioenregeling van het fonds is vrijwillige voortzetting voor alle deelnemers mogelijk voor een periode van maximaal drie jaar.

Goed pensioenfondsbestuur (pension fund governance)

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten vindt het van groot belang om het fonds goed te besturen. Sinds 2005 komen er steeds meer richtlijnen en regels waaraan je kunt afmeten of het fonds dat volgens de huidige normen ook doet. De Stichting van de Arbeid STAR kwam in 2005 met de Principes voor goed pensioenfondsbestuur. Met de principes is beoogd het besturen van het pensioenfonds te verbeteren. Het gaat om zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Maar ook andere regels spelen een rol, zo is de code Tabaksblat van belang voor het beleggingsbeleid. Sinds 2007 zijn de voor principes goed pensioenfonds bestuur van de STAR verankerd in de Pensioenwet (PW) en de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). In 2008 is de wet- en regelgeving niet veranderd. Wat duidelijk is, is dat een pensioenfondsbestuur zich bewust moet zijn waarvoor het verantwoordelijk is. Het bestuur moet weten en in processen en procedures vastleggen hoe het die verantwoordelijkheid moet dragen en hoe het interne toezicht is geregeld. Het bestuur moet er bovendien van op de hoogte zijn hoe en aan wie het verantwoording aflegt.

Praktische invoering principes gaat door in 2008

De STAR wilde dat de principes uiterlijk 1 januari 2008 door alle pensioenfondsen ingevoerd zouden zijn. De wet eist een invoeringsdatum van 1 januari 2007. Daarbij was toegezegd dat pensioenfondsen nog in 2007 extra tijd zouden krijgen om de principes in te voeren. In 2007 heeft het pensioenfonds dan ook hard gewerkt om alle principes in te voeren. De meeste beslissingen over hoe de principes moeten worden ingevuld, zijn dan ook in 2007 genomen. Het jaar 2008 stond ook in het teken van de evaluatie van de principes en van de medezeggenschap bij pensioenregelingen. Besturen hebben een vragenlijst over de stand van zaken moeten invullen. Het kabinet beslist in 2009 of de evaluatie aanleiding is om met nadere wijzigingen te komen.

Integere bedrijfsvoering

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR principes voor pension fund governance (PFG) verankerd in het wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur; transparantie, openheid en communicatie; deskundigheid; verantwoording en intern toezicht.

Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 138 van de Wvb. Dit houdt onder meer in:

- adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing;
- analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- voorkomen van belangenverstrengeling;
- duurzame beheersing van (financiële) risico's;
- ten minste een maal per drie jaar uitvoeren van een continuïteitsanalyse.

Zorgvuldig bestuur

Het pensioenfondsbestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheden. Daarnaast weet het bestuur hoe het deze verantwoordelijkheden moet dragen en aan wie het verantwoording aflegt. Onder de verantwoordelijkheden van het bestuur valt het naleven van de statuten, de reglementen, de relevante wet- en regelgeving en het beheersen van de risico's. Daarbij stelt het bestuur zich onafhankelijk op ten opzichte van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Naast de al bestaande geschillenprocedure heeft het bestuur daarom tevens een klachtenprocedure. De eindverantwoordelijkheid voor de administratieve organisatie en de externe uitvoerders ligt tot slot ook bij het bestuur.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Wvb en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne procesbeheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Vanaf 1 januari 2008 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van actieve deelnemers en pensioengerechtigden. De opbouw is zodanig dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de deelnemersvereniging teneinde overlapping te voorkomen. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus. Ook het formele overleg tussen bestuur en VO is daar onderdeel van.

De opzet en inhoud van het jaarverslag zijn meer toegesneden op de verantwoordingswijze. In het jaarverslag wordt in hoofdstuk D verslag gedaan van de bevindingen van het VO ten aanzien van het gevoerde beleid.

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. Deze commissie beoordeelt jaarlijks de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de korte en langere termijn voor (de dekingsgraad van) het pensioenfonds.

Beoordeling van functioneren van bestuurders

Het bestuur bespreekt jaarlijks zijn eigen functioneren en het functioneren van de door het bestuur ingestelde commissies. Elk jaar vindt verder een aparte bestuursevaluatie plaats binnen het bestuur als geheel. Hierin zal vanaf 2008 ook de rapportage van de externe compliance officer over de naleving van de gedragscode worden betrokken. De bestuurs sessie wordt door een externe gesprekspartner begeleid. Tevens vinden functioneringsgesprekken met alle individuele bestuursleden plaats. Voor een correcte gang van zaken is een helder protocol opgesteld.

Naleving wet- en regelgeving

Voor zover bij het bestuur bekend zijn er geen overtredingen van wet- en regelgeving voorgekomen die het pensioenfonds betreffen.

Gedragcode

Het bestuur heeft een gedragscode op haar handelen van toepassing verklaard. Deze gedragscode geldt voor de bestuursleden en kan ook gelden voor door het bestuur aangewezen personen en instanties. In het verslagjaar heeft het fonds een nieuwe gedragscode vastgesteld.

Uitbesteding

Het bestuur heeft diverse malen overleg gevoerd met de uitvoeringsorganisaties over de dienstverleningsovereenkomsten en de service-level-agreements. Daarnaast heeft het bestuur kennis genomen van de SAS70-verklaringen danwel ISO certificeringen die de uitvoerders in hun bezit hebben.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar tien maal vergaderd. De belangrijkste onderwerpen waren beleggingsonderwerpen, met name de renteaftdekking; diverse contractsonderhandelingen voor zowel vermogensbeheer als pensioenbeheer; vaststelling van de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn); de continuïteitsanalyse en Pension Fund Governance.

Pensioenregeling

Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wvb. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 1 januari 2008. Gedurende 2007 heeft er een herschrijving van de regeling en daarmee van het reglement plaatsgevonden. Ook zijn veel aanpassingen aangebracht in het kader van de Wvb.

De door het pensioenfonds verzekerde pensioenregeling werd in 2007 gekarakteriseerd als een vaste bedragenregeling. Vanaf 2008 wordt de door de Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten uitgevoerde pensioenregeling gekarakteriseerd als een uitkeringsregeling in de zin van de Wvb. De regeling is een geïndexeerde middelloonregeling.

Voor 2008 heeft het bestuur een regeling opgesteld die aan alle nieuwe wettelijke bepalingen voldoet. Het doel hierbij was om de pensioenregeling zowel voor de deelnemer als voor het pensioenfonds eenvoudiger te maken en de uitvoeringskosten van de regeling te reduceren.

Basis voor de pensioenopbouw

De pensioengrondslag in enig jaar vormt de basis voor het te bereiken pensioen. De pensioengrondslag is gelijk aan het beroepsinkomen van de deelnemer in dat jaar, verminderd met een franchise. Het voor de pensioenopbouw in aanmerking te nemen beroepsinkomen is gemaximeerd. Per 1 januari 2008 is dit maximum gelijk aan € 35.200 (2009 € 35.622) voor fysiotherapeuten in loondienst en gelijk aan € 44.200 (2009 € 44.730) voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten. De franchise is per 1 januari 2008 gelijk aan € 12.288 (2009 € 12.435).

Ouderdomspensioen

Het jaarlijks op te bouwen ouderdomspensioen bedraagt voor fysiotherapeuten in loondienst 0,57% van de jaarlijks vast te stellen pensioengrondslag. Voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten bedraagt het jaarlijks op te bouwen ouderdomspensioen 0,41% van de jaarlijks vast te stellen pensioengrondslag. Het ouderdomspensioen wordt levenslang uitgekeerd vanaf de 65-jarige leeftijd.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen wordt toegekend aan de echtgeno(o)t(e), aan de geregistreerde of aan de aangemelde partner van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde en bedraagt in beginsel 70% van het ouderdomspensioen.

Bij overlijden van een deelnemer vóór de pensioendatum wordt verondersteld dat het deelnemerschap van die overleden deelnemer ongewijzigd tot aan de pensioendatum zou hebben voortgeduurd op basis van

een opbouwpercentage van de pensioengrondslag van 0,57% voor fysiotherapeuten in loondienst en van 0,41% voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen. Recht op wezenpensioen hebben kinderen die jonger zijn dan 23 jaar.

Voortzetting pensioenopbouw bij beroepsarbeidsongeschiktheid

In geval van blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw tot uiterlijk pensioeningang maar niet langer dan tot de 65ste verjaardag voortgezet zonder dat daarvoor jaarlijks door de deelnemer een premie is verschuldigd.

Toeslagen

Op de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten wordt jaarlijks een onvoorwaardelijke toeslag verleend van 2,5%. Afhankelijk van de financiële positie van de stichting kan het bestuur echter jaarlijks beslissen dat een hogere – voorwaardelijke – toeslag kan worden verleend. De toeslagverlening wordt gedeeltelijk uit de premie gefinancierd. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd.

Keuzemogelijkheden bij pensionering

Bij pensioeningang heeft de (gewezen) deelnemer de volgende keuzemogelijkheden:

- volledig uitruilen van partnerpensioen in ouderdompensioen;
- vervroegen of uitstellen van het volledige ouderdompensioen;
- conversie van het ouderdompensioen en bijbehorend partnerpensioen.

Bij de uitruil van partnerpensioen wordt het partnerpensioen omgezet ter verhoging van het ouderdompensioen. De ingang van het ouderdompensioen kan met maximaal vijf jaar worden vervroegd of uitgesteld. Het ouderdompensioen en bijbehorend partnerpensioen worden in dat geval actuariel gereduceerd respectievelijk actuariel verhoogd. Indien de deelnemer bij ingang van het ouderdompensioen kiest voor conversie worden de pensioenen eenmalig verhoogd, maar wordt in ruil daarvoor de toekomstige jaarlijkse toeslag met 3%-punt verlaagd. Dit kan in enig jaar leiden tot een neerwaartse aanpassing van de pensioenrechten. De conversie vindt plaats op basis van actuariële equivalentie.

Partnerpensioen na scheiding: bijzonder partnerpensioen ook voor samenwoners

Bij echtscheiding krijgt de ex-echtgenoot of de ex-geregistreeerde partner een recht op bijzonder partnerpensioen. Volgens de Wvb krijgen voortaan ook ongehuwde, niet-geregistreeerde partners bij het eindigen van de samenwoning een aanspraak op bijzonder partnerpensioen. Om eenduidig vast te stellen op welk moment een niet-geregistreeerde samenleving eindigt, dient een document te worden overlegd waarin het einde van de periode van samenwonen aan het pensioenfonds is medegedeeld. Dit document dient te zijn voorzien van de handtekeningen van beide ex-partners, welke door een notaris of door een bevoegd ambtenaar van de gemeente zijn gelegaliseerd.

Partnerpensioen en voortgezette dekking

Op grond van de Wvb mag een onbetaald verlof (bijvoorbeeld levensloopverlof of ouderschapsverlof) van de deelnemer (met een maximum van 18 maanden) geen invloed hebben op de hoogte van het partnerpensioen. Dit betekent dat de dekking van het overlijdensrisico tijdens een periode van onbetaald verlof dezelfde moet zijn als in de situatie waarin geen onbetaald verlof is opgenomen. In het reglement is nu opgenomen dat de dekking van het partnerpensioen wordt voortgezet tijdens dit verlof.

Ons pensioenfonds vraagt deelnemers die met onbetaald verlof gaan, om hun verlof op voorhand aan te kondigen.

Afkoopregeling

Onder de oude wetgeving kon de deelnemer er op pensioendatum voor kiezen om zijn pensioen af te kopen indien dit pensioen onder een bepaald bedrag was. Dit bedrag werd verdubbeld indien er sprake was van verhuizing naar het buitenland. De eenzijdige afkoopmogelijkheid van kleine pensioenen op de pensioendatum is per 1 januari 2007 vervallen en is vervangen door een eenzijdige afkoopmogelijkheid bij einde van de deelneming. Verdubbeling van de afkoopgrens bij emigratie is ook vervallen.

Een ouderdomspensioen van minder dan €400 per jaar, inclusief een eventueel bij het ouderdomspensioen behorend partnerpensioen, kan twee jaar na beëindiging van de deelneming door het fonds worden afgekocht, tenzij binnen twee jaar na beëindiging van de deelneming een procedure tot waardeoverdracht is gestart.

Een partnerpensioen van minder dan €400 per jaar kan binnen zes maanden na de ingangsdatum worden afgekocht.

Een bijzonder partnerpensioen van minder dan €400 per jaar kan binnen zes maanden na de melding van de scheiding worden afgekocht.

Vrijwillige voortzetting

De Wvb biedt de gelegenheid om aan gewezen deelnemers, aansluitend aan de verplichte deelname, de mogelijkheid tot vrijwillige voortzetting aan te bieden. Deze vrijwillige regeling moet inhoudelijk gelijk zijn aan de verplichte regeling. Het pensioenfonds mag zelf invullen welke termijn zij wil hanteren zolang dit binnen de wettelijk bepaalde termijnen valt. Voor de gewezen deelnemer geldt een maximum termijn van drie jaar. Dit betekent dat de deelnemers voor een periode van maximaal drie jaar de premies mag aftrekken van de belasting.

Toeslagbeleid

Met de reglementswijziging per 1 januari 2008 en de invoering van het Financieel Toetsingskader is het toeslagbeleid van het pensioenfonds gewijzigd. Voor de vaststelling van de toeslag per 1 januari 2008 is eenmalig een overgangsmethodiek toegepast. In het onderstaande wordt achtereenvolgens het oude toeslagbeleid, de vaststelling van de toeslag per 1 januari 2008 en het nieuwe toeslagbeleid toegelicht.

Met ingang van 2008 kent het pensioenfonds een toeslagbeleid dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is. Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2,5%. Wat betreft het voorwaardelijke toeslagbeleid beslist het bestuur jaarlijks in hoeverre de financiële positie ruimte geeft om een extra toeslag bovenop de onvoorwaardelijke 2,5% te verlenen. Leidraad voor de beoordeling van de financiële positie is de welvaartsvastheidsbescherming zoals vastgesteld op basis van de marktrente.

U kunt in hoofdstuk G "Overige gegevens" meer lezen over het toekomstige toeslagbeleid dat als gevolg van het herstelplan is aangepast.

De pensioenen van de gepensioneerden die hebben gekozen om hun pensioen te converteren naar een hoger pensioen bij pensioeningang worden, afhankelijk van de gemaakte conversiekeuze, verhoogd met een totale toeslag die 1,75% respectievelijk 3%-punten lager ligt dan het totaal van de onvoorwaardelijke en de voorwaardelijke toeslag.

Het toeslagbeleid vanaf 1 januari 2008 wordt ook verwoord in een zogenaamde "voorwaardelijkheidsverklaring". Deze verklaring en de bijbehorende tekst is het fonds wettelijk verplicht op te nemen in al haar communicatie-uitingen. De verklaring luidt in 2008 als volgt:

Uw pensioenfonds verhoogt ieder jaar uw opgebouwd pensioen met 2,50% (het onvoorwaardelijke deel van de toeslagverlening). Daar bovenop probeert uw pensioenfonds ieder jaar uw opgebouwd pensioen extra te verhogen (het voorwaardelijke deel van de toeslagverlening). Het opgebouwd pensioen is dit jaar (over 2008) met 3,00% verhoogd. Uw pensioenfonds heeft het opgebouwd pensioen de afgelopen drie jaar als volgt verhoogd:

- Over het jaar 2007 met 9,08%. De prijzen gingen toen met 1,61% omhoog.
- Over het jaar 2006 met 4,55%. De prijzen gingen toen met 1,16% omhoog.
- Over het jaar 2005 met 3,01%. De prijzen gingen toen met 1,67% omhoog.

Uw pensioenfonds betaalt de onvoorwaardelijke toekomstige verhogingen van uw opgebouwd pensioen uit premies. De voorwaardelijke toekomstige verhogingen worden uit beleggingsrendement betaald.

Ten aanzien van het voorwaardelijke deel van de toeslagverlening: U hebt door deze verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Indien u hebt gekozen om uw pensioen te converteren naar een hoger pensioen bij pensioeningang gelden de in de voorwaardelijkheidsverklaring genoemde toeslagpercentages, afhankelijk van de door u gemaakte conversiekeuze, onder aftrek van 1,75% respectievelijk 3%-punten.

Beleggingen

Terugblik wereldeconomie

De financiële sector in grote problemen

Het hele jaar 2008 stond in het teken van de wereldwijde financiële crisis. De situatie bij veel financiële instellingen verslechterde in een kort tijdsbestek en het systeem schudde op haar grondvesten. Er kwam een einde aan het zelfstandig voortbestaan van een fors aantal financiële instellingen, met als dieptepunt het faillissement van Lehman Brothers. Daarnaast deden veel instellingen een beroep op de centrale banken of overheden voor financiële ondersteuning. De totale verwachte verliezen voor financiële instellingen zijn gedurende 2008 continu naar boven bijgesteld en wereldwijd opgelopen tot meer dan USD 1 biljoen. De terughoudendheid van banken om geld uit te lenen belemmert de economische groei wereldwijd.

Diverse landen in recessie

Het uitbreken van een kredietcrisis werd vorig jaar als een van de risico's gezien. Daarnaast werd wereldwijd een afkoeling van de economische groei verwacht. Dit bleek in de eerste helft van 2008 ook het geval te zijn. Optimisten wezen op stabiliserende factoren die een recessie zouden kunnen voorkomen, zoals de gezonde financiële positie van het bedrijfsleven en de fiscale stimulansen die waren aangekondigd. Maar de kredietcrisis kwam er toch. Vooral het faillissement van Lehman Brothers bleek grote gevolgen te hebben. De kredietmarkten bevroren als gevolg van de vertrouwenscrisis en de wereldeconomie kwam tot stilstand. De Verenigde Staten zijn nu officieel in recessie, net als diverse Europese landen en Japan. Opmerkelijk was de grote snelheid waarmee de gebeurtenissen elkaar in 2008 opvolgden en de heftigheid waarmee financiële markten reageerden.

Overheden en centrale banken probeerden de crisis te bezweren

Nu faillissementen bij banken dreigden, vervulden de centrale banken hun functie van "lender of last resort". Overheden traden actief op en nationaliseerden financiële instellingen, zoals American International Group en Fortis. Wereldwijd namen overheden en centrale banken daarnaast diverse andere maatregelen, waaronder het Troubled Assets Relief Program ("TARP"). Er werd een plan gelanceerd om de balansen van financiële instellingen via kapitaalinjecties te versterken en zo de kredietverlening weer op gang te helpen. Veel centrale banken, waaronder de Europese Centrale Bank, verlaagden de rente. Zo werd de korte beleidsrente in de VS tot bijna 0% verlaagd. De Federal Reserve kondigde aan beleggingen te gaan opkopen (onder meer hypotheekgerelateerde producten en staatsobligaties). Deze en andere maatregelen hadden tot doel een implosie van het financiële systeem te voorkomen.

Paniek beheerste de financiële markten

Ondanks alle steunmaatregelen bleef er sprake van een algehele aversie tegen het nemen van risico's op de financiële markten. Vrijwel alle risicovolle beleggingscategorieën hadden in 2008 last van negatieve rendementen. Na het faillissement van Lehman Brothers werd gevreesd voor een ineenstorting van het financiële systeem en ontstond wereldwijd paniek. De beweeglijkheid van de markten ("volatiliteit") steeg gedurende het jaar tot extreme hoogte, maar nam aan het einde van het jaar enigszins af.

Gevoerd beleid

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar 2008 ten opzichte van 2007 wordt weergegeven in onderstaande tabel:

(bedragen in miljoenen euro's)	2008		2007	
	Bedrag	Percentage	bedrag	percentage
Aandelen	303,2	18,7%	419,7	23,5%
Vastrentende waarden	786,2	48,4%	955,1	53,5%
Alternatieve beleggingen	212,6	13,1%	159,6	9,0%
Vastgoed zaken	316,1	19,5%	234,0	13,1%
Liquide middelen	4,9	0,3%	16,6	0,9%
Totaal	1.623,0	100,0%	1.785,0	100,0%

Aansluiting met de jaarrekening

In bovenstaande tabel wordt voor ons vermogensbeheer de gebruikelijke rubricering gehanteerd. Onderstaand volgt de aansluiting op de rubricering in de jaarrekening:

- de post Alternatieve beleggingen bestaat uit de beleggingen in infrastructuur, private equity, commodities en hedge funds. In de jaarrekening worden deze gerubriceerd onder Overige beleggingen en Aandelen;
- de post Liquide middelen bestaat uit banksaldi, waarde valutahedge en beleggingen in een geldmarktfonds; deze laatste is in de jaarrekening terug te vinden onder Overige beleggingen.

Performance

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door het pensioenfonds wordt belegd.

	Portefeuille 2008	Benchmark2008
Aandelen	-44,4%	-41,4%
Vastrentende waarden	-2,3%	0,0%
Alternatieve beleggingen	-3,8%	-8,5%
Vastgoed zaken	-2,7%**	2,6%
Liquide middelen	49,6%*	4,3%
Totaal	-13,5%	
Totaal incl. resultaat valutahedge	-13,8%	

* De categorie liquide middelen bestaat voor een aanzienlijk deel uit niet-euro's. Binnen deze categorie wordt een valuta-effect gerealiseerd. Per saldo is de stand liquide middelen relatief klein. Omdat dit saldo relatief klein is geeft de performancemeting voor deze categorie extreme uitslagen. De contributie van deze uitslagen is overigens bijzonder klein ten opzichte van het totaalrendement op de portefeuille.

Tactische asset allocatie

Het pensioenfonds voert sinds 1 augustus 2008 een tactisch asset allocatie beleid ("TAA-beleid"). Voor die tijd werd door het fonds geen actief tactisch asset allocatie beleid gevoerd, en werd de portefeuille via een zogenaamd completion-beleid gerebalanced, hetgeen betekent dat de risico's van afwijkingen ten opzichte van de floating benchmark geminimaliseerd werden, met in achtname van de transactiekosten. Vanaf september werd gefaseerd een lichte overweging in aandelen opgebouwd ten koste van obligaties. De reden hiervoor was de relatief aantrekkelijke waardering en de aangekondigde maatregelen om de crisis en stagnerende economie te lijf te gaan. Wel werd gevreesd voor de risico's van gedwongen verkopen ("deleveraging") waardoor de overweging relatief beperkt werd gehouden. De overweging op aandelen werd tot het eind van het jaar gehandhaafd.

Bij het landenbeleid ging de voorkeur uit naar posities in het Verenigd Koninkrijk en Canada ten koste van Australië en Zwitserland. In de laatste maanden van het jaar hebben nog enkele mutaties plaatsgevonden. Per saldo werd met het TAA-beleid vanaf 1 augustus een negatief resultaat behaald van per saldo -25 basispunten.

Vastrentende waarden

De financiële markten kenmerkten zich in 2008 door een grote mate van angst en onzekerheid. Dit leidde tot een sterke stijging van volatiliteit. Per saldo stegen de koersen van staatsleningen in zowel de Eurozone als de Verenigde Staten. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door lagere inflatieverwachtingen. Daarnaast zagen beleggers staatsleningen als veilige belegging.

De markt voor bedrijfsobligaties had het in 2008 heel moeilijk. Onder invloed van de kredietcrisis liepen de risicopremies van bedrijfsobligaties op tot niet eerder vertoonde niveaus. Deze risicopremies zijn de opslagen die bedrijven moeten betalen bovenop de rente voor staatsleningen. De financiële sector werd het zwaarst geraakt.

De positie in bedrijfsobligaties en met name die in de financiële sector hadden een sterk negatief effect op de waarde van de portefeuille. De resultaten op staatsobligaties konden dit onvoldoende compenseren.

De beleggingen in obligaties met een hoog risico lieten in 2008 een sterk negatief rendement zien. Deze zogenaamde High Yield beleggingen maakten een slechte start in 2008 met negatieve rendementen in de eerste maanden, maar lieten vanaf maart een lichte verbetering zien. Vanaf september liet de markt echter een explosieve daling zien. Beleggers eisten voor deze hoge risicobeleggingen een hogere risicopremie. De risicopremie ten opzichte van staatsobligaties nam hierdoor aanzienlijk toe, en steeg van 6,25% aan het begin van het jaar tot ruim 20% in november. Het effectief rendement op high yield bonds steeg van een niveau van ongeveer 9% aan het begin van het jaar naar 22% in november. De prijzen van de obligaties bereikten hierdoor een historisch laagtepunt. Ook de beleggingen in obligaties van opkomende landen lieten in 2008 eveneens een sterk negatief rendement zien. Naar aanleiding van de eerder uitgevoerde ALM-studie zou het fonds in 2008 een strategische wijziging in dit gedeelte van de portefeuille doorvoeren. De gecombineerde belegging in High Yield en Emerging Markets Debt diende te worden vervangen door een volledige High Yield-portefeuille. Doel was deze transitie uit te voeren in september, hetgeen door de marktomstandigheden werd uitgesteld. Half december is deze wijziging uiteindelijk alsnog doorgevoerd.

Aandelen

Voor de aandelenmarkten was 2008 een zeer slecht jaar. De Europese, Amerikaanse en Japanse aandelenmarkten sloten het jaar respectievelijk 45%, 36% en 26% lager af ten opzichte van 2007 (gemeten in euro's). De aandelenmarkt in de regio Pacific ex Japan en de opkomende landen lieten een nog negatiever rendement zien van respectievelijk 50% en 51%. Als gevolg hiervan daalde het percentage van aandelen in het totale vermogen van het fonds sterk. Alle bedrijfssectoren sloten het jaar af met een negatief resultaat, met name de financiële en cyclische sectoren.

De totale aandelenportefeuille van het fonds rendeerte in 2008 slechter dan haar benchmark. Dit was voor een groot gedeelte het gevolg van verliezen op het onderpand van het securities lending programma op de aandelenportefeuille. De portefeuille is gediversifieerd op regionaal gebied over diverse fondsen met een Multi-manager benadering. Er was underperformance in alle regio's. Per eind augustus is de aandelen benchmark gewijzigd, de wereldwijde benchmark is vervangen door regionale benchmarks voor Europa, de VS, Japan en Emerging Markets. Deze wijziging ging gepaard met een aantal transacties welke gespreid over twee aan- en verkoopmomenten werden uitgevoerd.

Alternatieve beleggingen

De categorie alternatieve beleggingen bestaat uit private equity, hedge funds en grondstoffen en infrastructuur.

Het gebrek aan financiering voor transacties in private equity, dat al eind 2007 zichtbaar werd, heeft geleid tot een daling van transacties in 2008. De negatieve rendementen in de aandelenmarkt hadden ook effect op de markt voor private equity. Bij de waarderingsmethode van beleggingen in private equity wordt namelijk gebruikgemaakt van gegevens van vergelijkbare beursgenoteerde ondernemingen. Vooral op grote transacties werden dan ook afschrijvingen gedaan. Op de in 2008 aanwezige private equity portefeuille werd een aanzienlijk minder negatief rendement behaald dan de benchmark.

De hedge funds in portefeuille hebben in 2008 een rendement behaald van 12,5% (in euro's). Hiermee is de performance van de hedge fund investeringen voor het pensioenfonds beter dan bijna alle andere asset classes. Dit ondanks het feit dat veel hedge fund strategieën het moeilijk hadden in 2008 door dalende aandelenkoersen, uitlopende credit spreads, enorme volatiliteit op verschillende markten, weinig liquiditeit, het omvallen van Lehman Brothers (een belangrijke tussenpersoon voor hedge funds), het duurder worden van krediet en veranderende regelgeving.

De positieve performance van dit deel van de portefeuille is vooral toe te schrijven aan de CTA (= commodity trading advisor) managers en Global Macro managers. Deze managers nemen posities in op basis van een kwantitatief model of een fundamentele visie op de verschillende markten. In 2008 is het gewicht van fund of hedge funds iets toegenomen en het gewicht van directe hedge funds wat teruggebracht.

De Goldman Sachs Commodity Index (GSCI) liet in de eerste helft van 2008 een uitstekend rendement zien, maar moest dit in de tweede helft meer dan prijs geven. Uiteindelijk sloot de index bijna 50% lager, gemeten in Amerikaanse dollars. Gedurende de eerste helft van het jaar bereikte de olieprijs een voorlopig hoogtepunt. Een vat ruwe olie kostte begin juli bijna US \$ 150, maar eindigde uiteindelijk op een prijs van US \$ 50. In juli en augustus hebben er wijzigingen in de grondstoffenportefeuille van het fonds plaatsgevonden. De belegging in een commodity indexfonds werd verkocht vanwege gemaakte verliezen op securities lending posities. Met de opbrengsten werden een semi-actieve en een passieve note op de Goldman Sachs Commodities Index aangekocht. De grondstofportefeuille behaalde een sterk negatief rendement, ook was sprake van een underperformance ten opzichte van de gehanteerde benchmark.

Per 1 oktober 2008 is infrastructuur als aparte categorie opgenomen onder Alternatieve beleggingen. De infrastructuurportefeuille heeft een 3% allocatie gekregen. Ultimo 2008 is er voor € 40 miljoen aan verplichtingen aangegaan bij twee infrastructuurfondsen en € 36 miljoen daadwerkelijk belegd. De hele portefeuille is binnen Europa belegd en is met name gericht op nutsvoorzieningen, wegen en parkeerfaciliteiten. De infrastructuurfondsen in de portefeuille hebben een rendement behaald van 0,8% (exclusief valutaresultaat). Er is nog geen definitieve benchmark vastgesteld voor infrastructuurbeleggingen.

Vastgoed

Het vastgoedbeleggingsjaar 2008 wordt getypeerd doordat de gevolgen van de economische crisis merkbaar werden in de vastgoedmarkt. Financieringen van vastgoedobjecten zijn vrijwel opgedroogd. Hierdoor zijn er in 2008 zeer weinig transacties geweest. Dit vertaalt zich terug in lagere waarderingen doordat taxateurs weinig vergelijkingsmateriaal hebben. Bezettingsgraden bleven over het algemeen op peil. Vooral nog zijn huur dalingen niet zichtbaar.

De vastgoedportefeuille laat een underperformance zien ten opzichte van de benchmark. De underperformance is een gevolg van de spreiding naar Europese beleggingen alsmede vanwege het feit dat niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen gebruik hebben gemaakt van vreemd vermogen.

In 2008 is gestreefd naar een vastgoedportefeuille van 20% van de totale beleggingsportefeuille primo 2008. De totale vastgoedportefeuille vertegenwoordigde ultimo 2008 een waarde van € 312 miljoen. Dit komt overeen met 18% van de totale beleggingsportefeuille. De vastgoedportefeuille is opgebouwd uit 50% woningen, 22% kantoren, 20% winkels en 8% bedrijfsruimten en bestaat uit direct en indirect (niet-beursgenoteerd) vastgoed.

De directe vastgoedportefeuille is opgebouwd uit 20 objecten en vertegenwoordigde ultimo 2008 een gezamenlijke waarde van € 73 miljoen. Het directe vastgoed is geheel in Nederland belegd.

De indirecte vastgoedportefeuille (niet-beursgenoteerd) is opgebouwd uit 23 vastgoedfonds- en/of objectparticipaties en vertegenwoordigde ultimo 2008 een gezamenlijke waarde van € 239 miljoen. Van de vastgoedportefeuille is 92% in Europa belegd. Het restant van 8% is in de Verenigde Staten belegd.

Valutahedge

Het dollarrisico wordt door het fonds strategisch voor 75% afgedekt. Deze hedge droeg gedurende 2008 licht negatief bij aan het rendement van het fonds.

Risicobeleid

Het Financieel Toetsingskader ("FTK") voor pensioenfondsen is een onderdeel van de Wvb. De regelgeving van het FTK werkt de economische risico's voor pensioenfondsen verbonden aan onder meer aandelen, valuta's en rente uit. Het vertaalt deze naar vereiste reserveposities en dekkingsgraden. Hiermee worden pensioenfondsen gedwongen te overwegen welk totaal risiconiveau ze kunnen of willen accepteren. Het pensioenfonds zet, binnen de kaders van het geformuleerde risicobeleid, in op maximalisatie van het rendement op het vermogen. Bij de analyses en afwegingen wordt het pensioenfonds geadviseerd door Syntrus Achmea Vermogensbeheer.

Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het pensioenfonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. In 2008 heeft het pensioenfonds het renterisico nog niet afgedekt. Wel is onderzoek gedaan naar mogelijkheden tot afdekking van het renterisico.

In het jaar 2008 is de rente aanzienlijk gedaald. Nu de verplichtingen van het fonds tegen een lagere rente contant zijn gemaakt, is de waarde van de verplichtingen sterk toegenomen. Dit heeft geleid tot een sterk negatief effect op de dekkingsgraad.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico is onderzocht in de uitgevoerde asset liability management-studie ("ALM"). Op grond van deze studie heeft het pensioenfonds besloten om voorlopig niet tot het verder afdekken van het inflatierisico over te gaan, buiten de dekking voor het inflatierisico dat de vastgoedportefeuille reeds biedt.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het fonds beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in euro's genoteerde waarden. Het resterende risico naar de Amerikaanse Dollar wordt voor 75% afgedekt.

Aandelen- en vastgoed risico

Dit is voornamelijk het koersrisico van beleggingen in de verschillende vastgoed- en aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het fonds gebruikt om aan haar doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren.

Tegenpartij-/kredietrisico

Het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Daarnaast worden transacties over meerdere aanbieders gespreid en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op een zodanige manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het fonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare, gereguleerde, markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

Operationele risico's

Het fonds beheerst operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan haar dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'chinese walls', enzovoort.

Financiële positie van het fonds

	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad %
Stand per 1 januari 2008	1.867.725	1.230.718	151,8
Beleggingsresultaten	- 260.901	58.914	- 27,1
Wijziging Rentetermijnstructuur	-	422.776	- 30,8
Premiebijdragen	43.347	21.515	1,3
Overige	- 22.079	- 1.774	- 1,2
Stand per 31 december 2008	1.628.092	1.732.149	94,0

De daling van de dekkingsgraad is voornamelijk het gevolg van het beleggingsresultaat en de daling van de rente.

Ultimo 2008 bedraagt de marktrente circa 3,44 (2007: 4,91%).

De dekkingsgraad ultimo jaar (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2008	2007	2006	2005	2004
Dekkingsgraad ultimo	94,0%	151,8%	234,9%	235,8%	234,3%

De vereiste dekkingsgraad zoals die voortvloeit uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedraagt 126,9%. Ultimo 2008 is derhalve sprake van een reserve- en dekkingstekort.

Resultaat boekjaar

Analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2008 blijkt uit het volgende overzicht

(in duizenden euro's):

	2008	2007
Resultaat op bijdragen	15.330	25.648
Resultaat op toeslagen	- 8.618	- 71.231
Resultaat op interest	- 742.590	118.737
Resultaat op waardeoverdrachten	- 1.962	-
Resultaat op kosten	- 1.018	- 1.450
Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid	1.165	1.115
Resultaat op overige oorzaken	- 3.371	- 2.357
Reglementswijziging	-	- 463.713
Resultaat boekjaar	- 741.064	- 393.251

Oordeel externe actuaris over de financiële positie

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is naar de mening van de certificerend actuaris onvoldoende, vanwege een dekkingstekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Bespreking resultaat

Resultaat op bijdragen

Het resultaat op bijdragen in enig jaar is het verschil tussen de door de deelnemers afgedragen netto premies en de actuariële kosten van de pensioenopbouw in het jaar. Hoewel de financieringsopzet van het fonds dusdanig is dat deelnemers zo veel mogelijk zelf de kosten dragen van hun pensioenopbouw, ontstaat hier toch een resultaat. De reden hiervoor is enerzijds dat de premiestelling gebaseerd is op een vaste rekenrente, terwijl de kosten van de pensioenopbouw in het jaar op basis van de markttrente ultimo 2007 zijn vastgesteld. Anderzijds zit in de premiestelling een marge begrepen voor het in stand houden van de benodigde solvabiliteit ten behoeve van het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds.

Resultaat op toeslagen

Per 1 januari 2009 zijn de pensioenen verhoogd met een totale toeslag van 3,0%, te splitsen in 2,5% onvoorwaardelijke toeslag en 0,5% voorwaardelijke toeslag. De voorwaardelijke toeslag heeft geleid tot een verhoging van de VPV met € 8.618.000.

Resultaat op interest

Het resultaat op interest is gelijk aan het saldo van de netto directe en indirecte beleggingsopbrengsten verminderd met de toevoegingen aan de voorziening uit hoofde van de rekenrente en verminderd met de toename van de VPV als gevolg van de overgang op de rentetermijnstructuur ultimo 2008.

Resultaat op kosten

Het resultaat op kosten bestaat uit de vrijval van de kostenopslag uit de totale voorziening bij het doen van uitkeringen en de vrijval van de opslag voor kosten in de betaalde premies verminderd met de werkelijke kosten volgens de rekening van baten en lasten.

Resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid

De opslag in de premies van de actieve deelnemers die dient ter dekking van de contante waarde van de toekomstige premies van de deelnemers die in het desbetreffende boekjaar beroepsarbeidsongeschikt worden, bedraagt 4,0%.

Dit bedrag verminderd met de kosten door invalideringen gedurende het jaar geeft het resultaat op beroepsarbeidsongeschiktheid weer.

Resultaat op overige oorzaken

Deze post omvat onder andere het resultaat op sterfte.

Het sterfteresultaat ontstaat doordat het aantal overlijdensgevallen in het jaar afwijkt van wat met de gehanteerde overlevingstafels is verondersteld. In algemene zin geldt dat, indien minder personen overlijden dan verondersteld (ondersterfte) dit een verlies oplevert op het ouderdomspensioen en een winst op het partnerpensioen. Bij oversterfte is het omgekeerde het geval.

Daarnaast betreft dit het resultaat van het totaal van actuariële resultaten, welke ontstaan als gevolg van bijvoorbeeld pensioenvervroeging, pensioenuitstel en verval van rechten en de actuariële resultaten van overige mutaties en (administratieve) correcties.

Reglementswijziging

De post reglementswijziging betreft de last in verband met de vanaf 1 januari 2008 toegekende onvoorwaardelijke toeslag van 2,5% per jaar. In de loop van 2009 is deze onvoorwaardelijke toeslag teruggebracht naar 2,0%.

Risicoparagraaf

Risico en beheersing/beleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de abtn. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheertaken is risicomijdend operationeel management. Onderstaand treft u de risico's die het bestuur met prioriteit heeft aangepakt:

- beleggingsrisico's;
- actuariële risico's;
- renterisico.

Beleggingsrisico's

In 2007 is het beleggingsbeleid heroverwogen in het licht van de Wvb en de daarin opgenomen eisen inzake de kostendekkende premie, het toeslagbeleid en het (minimaal) vereist eigen vermogen. In het nieuwe beleggingsbeleid is sprake van een grotere spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's. In 2008 is begonnen met de implementatie van het nieuwe beleggingsbeleid.

Per beleggingscategorie is een strategische weging aangegeven alsmede de bandbreedtes die naar inzicht van de externe vermogensbeheerder benut kunnen worden. Dit resulteert dat de gehele portefeuille een lager risico heeft dan voorheen het geval was. Dit lagere risico wordt ook inzichtelijk door de tracking error – de mate waarin de beleggingen afwijken van de benchmark die als ijkpunt voor de performance geldt - die aan de gehele portefeuille als doel is gesteld.

De belangrijkste beleggingsrisico's zijn het markt-, prijs-, valuta- en kredietrisico.

Actuariële risico's

Begin 2007 zijn de nieuwe sterftetafels GBM/V 2000-2005 verschenen. Deze tafels wijzen op een verdere toename van de levensverwachting. Tevens zijn verschenen de zogenaamde prognosetafels AG 2000-2050. In deze tafels is de sterftetrend verdisconteerd. Door toepassing van deze prognosetafels is het effect van het langlevensrisico op het fondsvermogen sterk gereduceerd.

Overige relevante actuariële risico's zijn het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder rendement) van meer of minder durationmatching af ten opzichte van alternatieve strategieën.

Toekomstparagraaf

In het jaarverslag 2007 sprak het bestuur de verwachting uit dat 2008 een relatief rustig verloop zou kennen nadat de pensioenregeling per 1 januari 2008 is gemoderniseerd, de overgang naar een nieuw rechtenadministratiesysteem een feit is en pension fund governance gestalte heeft gekregen. Deze verwachting werd in het laatste kwartaal weerlegd door de wereldwijde kredietcrisis en de gevolgen daarvan voor pensioenfondsen. De ontwikkelingen werden nauwgezet gevolgd en het bestuur gaf een aanzet tot de noodzakelijke maatregelen.

De eerste helft van 2009 staat nog steeds in het teken van de dekkingsgraad en het herstelplan. Het bestuur richt zijn aandacht in 2009 in het bijzonder op de communicatie met de deelnemers over het herstelplan en de effecten daarvan op hun pensioen. Daarvoor wordt, naast de gebruikelijke schriftelijke communicatie-uitingen, ondermeer een bijeenkomst georganiseerd waarin de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden met het bestuur in gesprek kunnen gaan over de getroffen maatregelen.

In 2009 zal er ook veel aandacht zijn voor de uitvoering van een opdracht van de deelnemersvereniging DPF. In de algemene ledenvergadering (ALV) van DPF (november 2008) is het pensioenfonds gevraagd

een studie te verrichten naar de mogelijkheden het niveau van de pensioenregeling te verhogen. Naar verwachting zal in het najaar van 2009 een rapport aan de deelnemersvereniging worden gepresenteerd. Het pensioenfonds zal in 2009 ook een communicatieplan maken om alle deelnemers uitvoerig te informeren zodat zij in het najaar van 2010 een weloverwogen besluit kunnen nemen.

Voorts staat maatschappelijk verantwoord beleggen hoog op de bestuursagenda. Dit traject werd al eerder ingezet maar de invulling van het beleid en de effectuering daarvan zullen nog geruime tijd aandacht vragen.

Permanente punten van aandacht zijn ook in 2009 de risicobeheersing en het verbeteren van de organisatie van de bestuurlijke processen en de transparantie daarvan.

Tilburg, 17 juni 2009

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten
Het bestuur

F. Jaarrekening

BALANS PER 31 DECEMBER 2008

*na bestemming saldo van baten en lasten
(in duizenden euro's)*

Activa

	31-12-2008	31-12-2007
1. Beleggingen	1.635.562	1.867.550
2. Vorderingen en overlopende activa	1.717	1.069
3. Liquide middelen	2.703	6.198
	<hr/>	<hr/>
	1.639.982	1.874.817

Passiva

	31-12-2008	31-12-2007
4. Fondsvermogen	-104.057	637.007
5. Technische voorzieningen voor risico pensioenfond	1.732.149	1.230.718
6. Schulden en overlopende passiva	11.890	7.092
	<hr/>	<hr/>
	1.639.982	1.874.817

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2008

(in duizenden euro's)

		2008		2007	
Baten					
7.	Premiebijdragen		43.347	39.707	
8.	Beleggingsresultaten	-	260.901	66.269	
			<hr/>	<hr/>	
		-	217.554	105.976	
Lasten					
9.	Saldo waardeoverdrachten		2.085	-	350
10.	Pensioenuitkeringen	-	19.958	-	14.599
11.	Mutatie technische voorzieningen				
	Pensioenopbouw	-	21.515	-	10.207
	Indexering en overige toeslagen	-	8.618	-	71.231
	Rentetoevoeging	-	58.914	-	32.406
	Pensioenuitvoeringskosten		587		448
	Pensioenuitkeringen		19.579		14.949
	Wijziging marktrente	-	422.776		84.874
	Overige wijzigingen	-	9.774	-	2.740
			<hr/>		<hr/>
		-	501.431	-	16.313
12.	Uitvoeringskosten	-	4.206	-	4.252
			<hr/>		<hr/>
		-	523.510	-	35.514
	Subtotaal	-	741.064		70.462
13.	Vrijval/Dotatie technische voorzieningen uit hoofde van reglementswijziging		-	-	463.713
			<hr/>		<hr/>
	Saldo baten en lasten	-	741.064	-	393.251
	Bestemming saldo				
	Mutatie fondsvermogen	-	741.064	-	393.251

KASSTROOMOVERZICHT

(in duizenden euro's)

		2008		2007
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Verkopen en aflossingen beleggingen	3.151.895		913.020	
Aankopen en verstrekkingen beleggingen (inclusief futures)	- 3.221.244	-	993.494	
Directe beleggingsopbrengsten	42.542		48.251	
Overige mutaties	1.110		15.441	
Kosten vermogensbeheer	- 3.216	-	3.047	
		- 28.913		- 19.829
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Premiebijdragen	43.347		39.707	
Pensioenuitkeringen	- 19.958	-	14.599	
Saldo waardeoverdrachten	2.085	-	350	
Uitvoeringskosten	- 4.206	-	4.252	
Mutatie vorderingen en overlopende activa	- 648	-	198	
Mutatie schulden en overlopende passiva	4.798		1.126	
		25.418		21.434
Mutatie liquide middelen	- 3.495		1.605	
Saldo liquide middelen 1 januari		6.198		4.593
Saldo liquide middelen 31 december		2.703		6.198

TOELICHTING BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING

Algemeen

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's.

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden terzake van ouderdom en overlijden.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd op actuele waarde, tenzij anders is vermeld. Voor zover noodzakelijk, wordt op activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties".

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

	31-12-2008	31-12-2007
US Dollar	1,39005	1,46205
Japanse Yen	126,00800	163,3329
Britse Pond	0,96685	0,73445

Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Wvb worden beleggingen gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van die soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden met ingang van 2008 gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte jaarlijks vastgestelde taxaties van een derde van de portefeuille en twee derde externe actualisaties. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Niet beursgenoteerde vastgoed aandelen worden gewaardeerd tegen intrinsieke waarde van de betreffende participatie gebaseerd op actuele waarde van de onderliggende objecten.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is bepaald op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houden met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd conform opgave van de desbetreffende vermogensbeheerder.

Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk is een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Fondsvermogen

Het fondsvermogen is gelijk aan het verschil tussen het belegd vermogen en de VPV. Het belegd vermogen van de stichting is per 31 december van enig boekjaar gelijk aan het totaal van de activa, verminderd met de schulden en overlopende passiva. Het fondsvermogen dient om toekomstige voorwaardelijke toeslagen te verlenen, om fluctuaties in het vermogen op te vangen en om actuariële verliezen op te vangen.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) is vastgesteld als de contante waarde van de tot de balansdatum opgebouwde aanspraken op pensioen, met inbegrip van de verhoging zoals die op grond van het voorwaardelijke toeslagbeleid aan de deelnemers zijn toegekend per 1 januari volgend op de balansdatum. De toereikendheid van de VPV wordt jaarlijks door de certificerend actuaaris getoetst. Aan de berekening van de VPV liggen de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag:

Rentevoet:

Rentetermijnstructuur per 31 december 2008, als gepubliceerd door DNB.

Toekomstige stijging:

Het pensioenfonds kent een toeslagbeleid, dat voor een deel onvoorwaardelijk en voor het overige voorwaardelijk is. Op basis van het onvoorwaardelijke deel van het toeslagbeleid worden de opgebouwde en ingegane pensioenen jaarlijks verhoogd met 2,5%. Bij de vaststelling van de VPV wordt rekening gehouden met de contante waarde van deze in de toekomst te verlenen onvoorwaardelijke toeslagen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige voorwaardelijke toeslagen.

Overlevingstafels:

mannen: generatietafel GBM 2000-2050 met twee jaar leeftijdsterugstelling.

vrouwen: generatietafel GBV 2000-2050 met twee jaar leeftijdsterugstelling.

wezen: de sterfte voor wezen is verwaarloosd.

De generatietafels worden toegepast met prognosetafel 2006-2011 als starttafel per 31 december 2008.

Gezinssamenstelling:

Aangenomen is dat alle niet-gepensioneerden aanspraak hebben op nabestaandenpensioen, dat wil zeggen dat een partnerfrequentie van 100% is aangenomen.

Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het zogenaamde bepaalde partnersysteem. In alle gevallen is het leeftijdsverschil tussen partners op drie jaar gesteld.

Wezenpensioen:

Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd; voor wezen van 19 jaar of ouder wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 23-jarige leeftijd.

Beroepsarbeidsongeschiktheid:

Voor arbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw zonder verdere betaling van bijdragen wordt voortgezet, wordt de VPV gelijkgesteld aan de contante waarde van de toekomstige opbouw.

Administratiekosten:

Ter dekking van administratiekosten van ingegane pensioenen is in de VPV een opslag van 3,0% opgenomen. Voor overige kosten zijn geen opslagen opgenomen.

Uitbetalingswijze:

Voor de berekening van de VPV wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.

Toe- en uittredingen:

In verband met het gekozen financierings- en reserveringssysteem leiden toe- en uittredingen niet tot actuariële voor- of nadelen.

Resultaatbepaling

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar, waarop zij betrekking hebben.

Beleggingen

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan alle aan het boekjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen, zijnde dividend van aandelen en de aan het boekjaar toe te rekenen rentebedragen van obligaties, leningen op schuldbekentenis en liquide middelen.

Onder indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de verandering in de waarde van beleggingen.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de indirecte methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit beleggingsactiviteiten en pensioenactiviteiten.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2008*(in duizenden euro's)***1. Beleggingen**

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand 1 januari 2007	232.704	419.289	945.982	- 1.494	183.601	1.780.082
Aankopen/verstrekkingen	93.233	34.523	865.738	-	-	993.494
Verkopen/aflossingen	- 26.626	- 47.400	- 817.616	- 21.378	-	- 913.020
Overige mutaties	-	-	- 29	-	- 15.412	- 15.441
Herwaardering	10.652	- 2.971	- 19.542	21.502	11.424	21.065
<hr/>						
Stand 31 december 2007	309.963	403.441	974.533	- 1.370	179.613	1.866.180
Aanpassing rubricering	- 8.972	122.764	- 8.385	-	- 105.407	-
Aankopen/verstrekkingen	64.379	249.233	921.799	1.693.257	292.576	3.221.244
Verkopen/aflossingen	- 31.889	- 174.154	- 1.038.375	-1.684.247	- 223.230	- 3.151.895
Overige mutaties	3.989	747	- 4.053	399	- 8.917	- 7.835
Herwaardering	- 21.761	- 195.242	- 44.482	- 16.134	- 22.608	- 300.227
<hr/>						
Stand 31 december 2008	315.709	406.789	801.037	- 8.095	112.027	1.627.467

De derivaten ad 8.095 zijn op de balans opgenomen onder de schulden en overlopende passiva. Per saldo zijn de beleggingen onder de activa verantwoord voor 1.635.562.

Eind 2008 worden de overlopende posten en liquide middelen inzake beleggingen onderverdeeld naar de afzonderlijke beleggingscategorieën. Eind 2007 werden deze bedragen gepresenteerd onder overige beleggingen. De onderverdeling per 31 december 2008 is als volgt:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Belegde waarden	311.720	406.041	801.233	- 8.494	112.544	1.623.044
Beleggingsdebiteuren	4.433	748	-	399	2.163	7.743
Liquide middelen	893	-	-	-	- 2.302	- 1.409
Beleggingscrediteuren	- 1.337	-	- 196	-	- 378	- 1.911
<hr/>						
Stand 31 december 2008	315.709	406.789	801.037	- 8.095	112.027	1.627.467

De lopende rente is onder de belegde waarden opgenomen.

Actuele waarde

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld leningen op schuldtekentenis zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt van de belegde waarden:

	Marktnoteringen (direct en afgeleid)	Waarderings- modellen en - technieken	Totaal 31-12-2008
Vastgoedbeleggingen	166.820	144.900	311.720
Aandelen	285.340	120.701	406.041
Vastrentende waarden	800.411	822	801.233
Derivaten	-	- 8.494	- 8.494
Overige beleggingen	78.362	34.182	112.544
	<hr/>		
	1.330.933	292.111	1.623.044

Vastgoed

De belegde waarden van vastgoed kunnen als volgt worden opgesplitst:

	31-12-2008	31-12-2007
Vastgoed in exploitatie	73.255	72.131
Vastgoed aandelen	238.465	237.832
	<hr/>	<hr/>
Totaal	311.720	309.963

Vastgoed in exploitatie betreft woningen, winkels, kantoren en bedrijfsruimten in Nederland. De vastgoedaandelen zijn niet beursgenoteerd.

Aandelen

De belegde waarden van de aandelen kunnen als volgt worden gesplitst:

	31-12-2008		31-12-2007	
		%		%
Euro notering	191.945	47,3	142.971	35,4
US Dollar notering	171.768	42,3	215.668	53,5
Britse Pond notering	23.961	5,9	26.735	6,6
Japanse Yen notering	18.367	4,5	18.067	4,5
	<hr/>		<hr/>	
Totaal	406.041	100,0	403.441	100,0

Per balansdatum zijn geen aandelen van het fonds zelf uitgeleend. Binnen de aandelenfondsen van Russel wordt onderliggend een securities lending programma uitgevoerd.

Vastrentende waarden

De belegde waarden van de vastrentende waarden naar soort:

	31-12-2008		31-12-2007	
Obligaties	772.227		973.694	
Leningen op schuldbekentenis	822		839	
Deposito's	28.184		-	
	<hr/>		<hr/>	
	801.233		974.533	

De belegde waarden van de vastrentende waarden naar bedrijfstak:

	31-12-2008		31-12-2007	
		In %		In %
Staatsleningen	47.957	6,0	74.889	7,7
Andere staten	396.827	49,5	436.656	44,8
Algemene banken en spaarbanken	101.305	12,7	200.063	20,5
Verzekeringsmaatschappijen	255.144	31,8	262.925	27,0
	<hr/>		<hr/>	
	801.233	100,0	974.533	100,0

De belegde waarden van de vastrentende waarden naar regio (zijn geheel belegd in Mature markets):

	31-12-2008		31-12-2007	
		In %		In %
Mature markets	801.233	100,0	974.533	100,0
	<hr/>		<hr/>	
	801.233	100,0	974.533	100,0

Per balansdatum zijn geen obligaties uitgeleend.

Onder de post obligaties zijn mede begrepen portefeuilles die uit obligaties en andere beleggingen bestaan, waarvan het doel het beleggen in obligaties is.

Leningen op schuldbekentenis

Deze post betreft twee leningen aan gezondheidsinstellingen en één aan openbare voorzieningen.

De leningen vervallen in 2012, 2016 en 2024.

Derivaten

	31-12-2008	31-12-2007
Valutaderivaten	- 4.388	- 1.370
Overige derivaten	- 4.106	-
	<hr/>	<hr/>
	- 8.494	- 1.370

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2008:

Type contract	Expiratie-Datum	Contract-Omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
Valutaderivaten	Maart 2009	198.000	-	4.388
Overige derivaten	December 2013	28.150	-	4.106
			<hr/>	<hr/>
			-	8.494

De contractomvang geeft het bedrag aan van de onderliggende positie waarover het contract is afgesloten. De actuele waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

Margin calls op derivaten worden dagelijks dan wel wekelijks door middel van kasgelden of kasgeld-equivalenten afgerekend. Er zijn geen zekerheden verstrekt of ontvangen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2007:

Type contract	Expiratie- datum	Contract- Omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
Valuta derivaten	Maart 2008	312.000	-	1.370

Overige beleggingen

Specificatie belegde waarden van de overige beleggingen naar soort:

	31-12-2008	31-12-2007
Hedge funds	30.026	143.666
Commodities (grondstoffen edele metalen)	24.024	23.223
Infrastructuur	35.468	-
Beleggingsfondsen	23.026	4.409
Totaal	112.544	171.298
Beleggingsdebiteuren	-	4.930
Liquide middelen	-	4.011
Beleggingscrediteuren	-	- 626
	112.544	179.613

De beleggingsdebiteuren, liquide middelen en beleggingscrediteuren zijn in 2008 gepresenteerd onder de beleggingscategorie waarop ze betrekking hebben.

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2008	31-12-2007
Debiteuren	1.692	1.017
Overige	25	52
	1.717	1.069

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

4. Fondsvermogen

	Vereiste reserve	Vrije Reserve	Totaal
Stand 1 januari 2007	170.368	852.445	1.022.813
Cumulatief effect stelselwijziging	-	7.445	7.445
Uit bestemming saldo van baten en lasten	174.079	- 567.330	- 393.251
<hr/>			
Stand 31 december 2007	344.447	292.560	637.007
Uit bestemming saldo van baten en lasten	- 448.504	- 292.560	- 741.064
<hr/>			
Stand 31 december 2008	-104.057	-	-104.057

Vooruitlopend op een aangekondigde wijziging van artikel 141 van de Wvb heeft het fonds besloten geen separate herwaarderingsreserve te vormen voor de niet-beursgenoteerde beleggingen; dit geldt met name voor vastgoed.

Solvabiliteit

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

Herstelplan

In verband met de onderdekking per 31 december 2008 is door het pensioenfonds in maart 2009 een herstelplan vastgesteld. Onder het herstelplan bedraagt de resterende herstelperiode voor de onderdekking ongeveer 3 jaar.

Het bestuur verwacht het herstel van het reservetekort te kunnen realiseren door aanpassing van het toeslagenbeleid. Het bestuur maakt hiervoor gebruik van de in de abtn opgenomen noodmaatregel. Resterende herstelperiode voor het reservetekort bedraagt ongeveer 9 jaar.

5. Technische voorzieningen

		Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand 31 december 2006		758.137
Cumulatief effect stelselwijziging		- 7.445
Mutatie voorziening pensioenverplichting 2007	16.313	
Uit hoofde van reglementswijziging	<u>463.713</u>	480.026
Stand 31 december 2007		<u>1.230.718</u>
Mutatie voorziening pensioenverplichting 2008		501.431
Stand 31 december 2008		<u>1.732.149</u>

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2008	31-12-2007
Deelnemers	1.171.491	820.048
Gewezen deelnemers	290.803	201.632
Pensioengerechtigden	262.628	203.914
Schadevoorziening beroepsarbeidsongeschiktheid	7.227	5.124
	<u>1.732.149</u>	<u>1.230.718</u>

De methode voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving pensioenregeling

Binnen de pensioenregeling wordt door de fysiotherapeuten in loondienst per deelnemersjaar een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,57% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag (middelloonsysteem). Voor zelfstandig werkende fysiotherapeuten wordt per deelnemersjaar een ouderdomspensioen opgebouwd van 0,41% van de voor dat deelnemersjaar geldende pensioengrondslag. Verder wordt een partnerpensioen verzekerd van 70% van het te bereiken ouderdomspensioen en een wezenpensioen groot 20% van het vastgestelde nabestaandenpensioen voor kinderen tot 23 jaar. Tot slot is vrijstelling van premiebetaling meeverzekerd. In geval van blijvende volledige beroepsarbeidsongeschiktheid wordt de pensioenopbouw tot uiterlijk pensioeningang maar niet langer dan tot de 65ste verjaardag voortgezet zonder dat daarvoor jaarlijks door de deelnemer een premie is verschuldigd.

6. Schulden en overlopende passiva

	31-12-2008	31-12-2007
Vooruit ontvangen premie	813	3.783
Derivaten	8.095	1.370
Kosten	1.676	1.209
Afdrachten inzake pensioenen	906	300
Kosten inzake vastgoed beleggingen	-	176
Omzetbelasting	9	19
Uitkeringen/overdrachten	391	235
	<hr/>	<hr/>
	11.890	7.092

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, beschikt het bestuur van het fonds over een aantal sturingsmiddelen om het evenwicht tussen enerzijds het fondsvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen en anderzijds het totaal vermogen te herstellen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Vermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 31 december 2007	1.867.725	1.230.718	151,8%
Mutatie boekjaar	- 239.633	501.431	- 57,8%
	<hr/>	<hr/>	
Stand per 31 december 2008	1.628.092	1.732.149	94,0%

Het tekort/surplus op FTK-grondslagen is als volgt:

	31-12-2008	31-12-2007
Technische voorzieningen volgens jaarrekening	1.732.149	1.230.718
Buffers:		
S1 Renterisico	302.426	236.204
S2 Risico zakelijke waarden	226.943	148.633
S3 Valutarisico	46.491	37.419
S4 Grondstoffenrisico	19.783	5.846
S5 Kredietrisico	6.957	6.304
S6 Verzekeringstechnisch risico	53.581	64.634
Diversificatie-effect	- 190.273	- 154.593
	<hr/>	<hr/>
Totaal S (vereiste buffers)	465.908	344.447
Vereist vermogen (art. 127 Wvb)	2.198.057	1.575.165
Aanwezig vermogen (Totaal activa – schulden = pensioenvermogen)	1.628.092	1.867.725
	<hr/>	<hr/>
Tekort / Surplus	- 569.965	292.560

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van valuta risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden door de valutapositie na afdekking op te nemen.

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt in 2008 uitgegaan van de strategische asset mix. In 2007 werd uitgegaan van de feitelijke asset. Telkens is gekozen voor de meest prudente methode.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- indexatiebeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies en continuïteitsanalyses. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers-)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Valutarisico

Het strategisch beleid van het fonds is om 75% van de dollar exposure passief af te dekken. Het totaalbedrag dat door het fonds buiten de euro werd belegd bedroeg per ultimo 2008 circa 19% van de beleggingsportefeuille. Per ultimo van het jaar was 78% van het dollarrisico afgedekt. Dit betekent dat uiteindelijk 45% van het totale valutarisico was afgedekt. 55% van het valutarisico was niet afgedekt, hetgeen betekent dat ongeveer 10% van het totaalbedrag door het fonds buiten de euro werd belegd niet was afgedekt.

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

		2008		2007
	Positie voor afdekking	Valuta- Derivaten	Nettopositie na afdekking	Nettopositie na afdekking
US Dollar	183.424	142.441	40.983	64.887
Britse Pond	76.449	-	76.449	83.415
Japanse Yen	25.127	-	25.127	26.704
Overig	30.410	-	30.410	46.670
	315.410	142.441	172.969	221.676

Renterisico

Het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het fonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. In 2008 heeft het pensioenfonds het renterisico nog niet afgedekt. Wel is onderzoek gedaan naar mogelijkheden tot afdekking van het renterisico.

Gedurende 2008 is de rente aanzienlijk gedaald. Dit heeft geleid tot een negatief effect op de dekkingsgraad.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	Balanswaarde	31-12-2008	31-12-2007
Duration van de vastrentende waarden	801.233	5,4	5,4
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	1.732.149	23,1	20,2

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31 december 2008		31 december 2007	
	EUR	%	EUR	%
Resterende looptijd < 1 jaar	253.825	32	204.510	21
Resterende looptijd > 5 jaar	272.355	34	282.200	29
Resterende looptijd > 5 jaar	275.053	34	487.823	50
	<hr/>		<hr/>	
	801.233	100	974.533	100

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementsrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij het uitlenen van effecten. Ter afdekking van het settlementsrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31 december 2008		31 december 2007	
	EUR	%	EUR	%
AAA	335.253	42	377.749	38
AA	144.453	18	142.893	15
A	64.935	8	113.331	12
BBB	7.848	1	21.797	2
Geen rating	248.744	31	318.763	33
	<hr/>		<hr/>	
	801.233	100	974.533	100

Omvang post 'Geen rating' wordt voor het grootste gedeelte verklaard door belegging via pools, te weten High Yield Bonds en Inflation Linked Bonds, welke zelf geen rating hebben.

•

Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de uitvoerder de beleggingsportefeuille op zo'n manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het fonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare gereguleerde markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG-prognosetafel 2005-2050 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij beroepsarbeidsongeschiktheid. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Indexatierisico (actuariële risico's)

Naast de onvoorwaardelijke indexatie heeft het bestuur van het fonds de ambitie om het pensioen extra te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat deze extra indexatie voorwaardelijk is.

Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Gezien het beleggingsbeleid betreft dit risico bijna alle aandelen fondsen en een drietal beleggingen van de vastrentende waarden in staats (gerelateerde) fondsen.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Door het pensioenfonds zijn investeringsverplichtingen aangegaan tot een bedrag van circa € 40 miljoen inzake vastgoed beleggingen. Deze verplichtingen zullen naar verwachting in de volgende boekjaren worden afgewikkeld.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft uitbestedingovereenkomsten afgesloten met meerdere serviceorganisaties voor verschillende perioden.

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar pagina 78 van dit verslag. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(in duizenden euro's)

7. Premiebijdragen

	2008	2007
Vastgestelde premies terzake van:		
Huidig boekjaar	43.242	37.623
Voorgaande boekjaren	-	1.936
	<hr/>	<hr/>
	43.242	39.559
Eenmalige koopsommen en FVP	105	148
	<hr/>	<hr/>
	43.347	39.707

De FVP-koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

De kostendeekkende, de gedempte en de feitelijke premie zoals bedoeld in de Wvb zijn als volgt:

	2008
Kostendeekkende premie	34.877
Gedempte kostendeekkende premie	37.111
Feitelijke premie	43.347

De in 2008 door de deelnemers ter beschikking gestelde premie is aangewend voor de inkoop van pensioenen, alsmede ter dekking van het overlijdensrisico en het risico van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. De hoogte van de ingekochte en verzekerde pensioenen is bepaald op basis van de door het bestuur voor 2008 vastgestelde inkooptarieven.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2008
Inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	24.420
Solvabliteitsopslag	6.838
Uitvoeringskosten -/- vrijval uitbetalingskosten	3.619
	<hr/>
Totaal	34.877

8. Beleggingsresultaten

	Directe beleggings- opbrengsten 2008	Indirecte beleggings- opbrengsten 2008	Kosten van vermogens- beheer 2008	Totaal 2008	Totaal 2007
Vastgoed	11.817	- 21.761	-1.878	- 11.822	22.073
Aandelen	111	- 195.242	- 147	- 195.278	- 1.778
Vastrentende waarden	30.247	- 44.482	- 811	- 15.046	13.368
Derivaten	39	- 16.134	-	- 16.095	21.502
Overige beleggingen	328	- 22.608	- 380	- 22.660	11.104
	42.542	- 300.227	- 3.216	- 260.901	66.269

9. Saldo waardeoverdrachten

	2008	2007
Overgenomen pensioenverplichtingen	2.522	454
Overgedragen pensioenverplichtingen	- 437	- 804
	2.085	- 350

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenuitvoerders van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioen.

10. Pensioenuitkeringen

	2008	2007
Ouderdomspensioen mannen	8.648	6.527
Ouderdomspensioen vrouwen	6.222	5.059
Weduwenpensioen	2.491	2.151
Weduwnaarspensioen	621	521
Wezenpensioen	280	267
Afkopen	1.696	74
	19.958	14.599

11. Mutatie technische voorzieningen

Voor een specificatie van het verloop van de technische voorziening wordt verwezen naar de staat van baten en lasten.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden te verhogen voor zover de financiële positie van het fonds dit toelaat. De totale verhoging per 1 januari 2009 bedraagt 3,00% (1 januari 2008 9,08%).

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn in 2008 opgerent met 4,696%, zijnde de eenjaarsrente.

Onttrekking uitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

12. Uitvoeringskosten

	2008	2007
Administratiekosten	2.439	2.834
Bestuurskosten en kosten deelnemersraad	593	557
Controle- en advieskosten	430	460
Overige kosten	744	401
	<hr/>	<hr/>
	4.206	4.252

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de accountantskosten als volgt kunnen worden gesplitst:

	2008	2007
Onderzoek van de jaarrekening	74	77
Andere controle opdrachten	-	7
Andere niet controle diensten	27	-
	<hr/>	<hr/>
	101	84

Deze werkzaamheden zijn zowel in 2008 als 2007 uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

13. Dotatie technische voorzieningen uit hoofde van reglementswijziging

Over 2007 betreft deze post de last in verband met de vanaf 1 januari 2008 toegekende onvoorwaardelijke toeslag van 2,5% per jaar.

Personeelsleden en bezoldiging bestuur

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. In totaal is aan presentiegelden € 319.000 over 2008 aan de bestuurders uitgekeerd (2007 € 281.000). In de presentiegelden is naast de bestuurderswerkzaamheden tevens begrepen de urenbesteding voor werkzaamheden in de verschillende commissies, vertegenwoordiging van het pensioenfonds, bijeenkomsten alsmede het volgen van cursussen en deskundigheidstrainingen.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Tilburg, 17 juni 2009

Het Bestuur:

L.J. van Kuijck
voorzitter

A.B.M.J. van de Snepscheut
secretaris

J.M.G. Munten
bestuurslid

C. Spaan
plaatsvervangend voorzitter

S.C. Wimmers-Van Gelder
plaatsvervangend secretaris

R. van Pommeren
bestuurslid

G. Overige gegevens

Resultaatverdeling

Volgens artikel 5.2 van de actuariële en bedrijfstechnische nota wordt een fondsvermogen aangehouden. Dit vermogen is bedoeld voor het verlenen van toekomstige toeslagen en het opvangen van verzekeringstechnische en beleggingsrisico's. Voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is de Wet verplichte beroepspensioenregeling van toepassing.

Gebeurtenissen na balansdatum

Herstelplan

In verband met de onderdekking en het reservetekort per 31 december 2008 is door het pensioenfonds in maart 2009 een herstelplan vastgesteld en in ingediend bij DNB.

Het herstelplan gaat ervan uit dat het huidige premiebeleid en beleggingsbeleid gedurende de herstelperiode niet hoeft te worden aangepast. Aanpassing van het premiebeleid en het beleggingsbeleid biedt op korte termijn geen oplossing voor het dekkingstekort (onderdekking).

Toekomstig toeslagenbeleid

Het enige stuurmiddel dat soulaas biedt en bovendien recht doet aan een evenwichtige belangenbehartiging van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is een aanpassing van het toeslagenbeleid. In het kader van het herstelplan heeft het bestuur dan ook besloten om de onvoorwaardelijke indexatie van 2,5% per jaar naar 2,0% per jaar. De deelnemersraad van het fonds is op 23 april 2009 akkoord gegaan met het ingediende herstelplan.

Dekkingsgraad

Gemeten naar de situatie per 31 december 2008 leidt de aanpassing van het onvoorwaardelijke toeslagbeleid tot een verbetering van de dekkingsgraad van 94,0% naar 105,2%. De dekkingsgraad per 31 maart 2009 bedraagt 106% en de geschatte dekkingsgraad per 31 mei 2009 bedraagt 115,3%.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten te Amersfoort is aan Towers Perrin de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2008.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen en het Vereist Eigen Vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangevane verplichtingen zal kunnen nakomen.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Met inachtneming van het voorafgaande en het navolgende verklaar ik dat naar mijn overtuiging is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijke Minimaal Vereist Eigen Vermogen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk Vereist Eigen Vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten is naar mijn mening onvoldoende, vanwege een dekkingstekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria. De maatregelen, genomen tot herstel van de financiële positie, zijn daarbij betrokken.

Rotterdam, 17 juni 2009

Dr. R.J.G. Wilms AAG
verbonden aan Towers Perrin Netherlands B.V.

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten te Tilburg bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de staat van baten en lasten over 2008 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW respectievelijk de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 17 juni 2009

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

P.L.A. Langeveldt RA

H. Bijlagen

Verloopstaat deelnemers

Actieve deelnemers inclusief premievrijgestelden wegens beroepsarbeidsongeschiktheid

	2008		2007	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	7.264	8.366	7.028	7.819
Bij: toegetreden deelnemers	422	850	555	1.132
Af: overleden deelnemers	- 16	- 7	- 12	- 7
gepensioneerde deelnemers	- 25	- 16	- 74	- 108
uitgetreden deelnemers	- 234	- 495	- 196	- 427
andere oorzaken	- 73	- 32	- 37	- 43
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	7.338	8.666	7.264	8.366
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen Euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	34,5	25,1	33,9	24,0

Gewezen deelnemers

	2008		2007	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	2.439	6.000	2.397	5.906
Bij: toegetreden vanuit de actieve deelnemers	234	495	196	427
Af: overleden gewezen deelnemers	- 4	- 11	- 5	- 15
gepensioneerde gewezen deelnemers	- 67	- 101	- 9	- 10
afkopen	- 252	- 563	-	-
overdrachten	- 24	- 71	- 21	- 23
hernieuwde deelname	- 77	- 146	-	-
andere oorzaken	- 128	- 283	- 119	- 285
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	2.121	5.320	2.439	6.000
Opgebouwd recht ultimo in miljoenen Euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	5,3	9,6	4,7	9,2

Pensioengerechtigden

Ouderdomspensioen

	2008		2007	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	515	805	455	715
Bij: wegens pensionering	92	117	84	119
andere oorzaken	2	3	-	10
Af: wegens overlijden	- 12	- 9	- 15	- 19
afkoop klein pensioen	- 7	- 19	- 6	- 17
wegens andere oorzaken	- 7	- 9	- 3	- 3
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	583	888	515	805
Jaarlijks ouderdomspensioen ultimo in miljoenen Euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	9,1	6,6	7,6	5,7

Weduwen- en weduwnaarspensioen

	2008		2007	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Stand per 1 januari	104	302	91	285
Bij: wegens overlijden partner	16	33	14	30
andere oorzaken	1	-	-	-
Af: wegens overlijden	- 1	- 6	- 1	- 11
afkoop klein pensioen	-	- 2	-	- 2
andere oorzaken	-	- 6	-	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	120	321	104	302
Jaarlijks weduwen- en weduwnaarspensioen in miljoenen Euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	0,6	2,5	0,6	2,4

Wezenpensioen

	2008	2007
Stand per 1 januari	204	216
Bij: wegens overlijden deelnemers	41	32
andere oorzaken	-	10
Af: wegens afloop	- 7	- 53
afkoop klein pensioen	- 7	- 1
andere oorzaken	- 42	
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	189	204
Jaarlijks wezenpensioen in miljoenen Euro's (incl. verhoging per 1 januari volgend boekjaar)	0,2	0,3

Premie-overname bij beroepsarbeidsongeschiktheid

	2008		2007	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
Deelnemers van wie de premiebetaling is overgenomen per 31 december	158	200	151	196
Door het pensioenfonds overgenomen premies op jaarbasis in miljoenen Euro's		2008 pm		2007 1,0